

Selektivni oblici turizma Istarske županije

Švraka, Nadia

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:407816>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-06**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Fakultet ekonomije i turizma

„Dr. Mijo Mirković“

Švraka Nadia

SELEKTIVNI OBLICI TURIZMA

ISTARSKE ŽUPANIJE

Diplomski rad

Pula, 2023.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Fakultet ekonomije i turizma

„Dr. Mijo Mirković“

SELEKTIVNI OBLICI TURIZMA ISTARSKE ŽUPANIJE

Diplomski rad

Nadia Švraka

JMBAG:0303072726, izvanredan student

Studijski smjer: Turizam i razvoj

Kolegij: Selektivni turizam

Znanstveno područje: Društvena znanost

Znanstveno polje: Ekonomija

Znanstvena grana: Turizam

Mentor: izv. prof. dr. sc. Aljoša Vitasović

Pula, veljača 2023.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana Švraka Nadia, kandidatkinja za magistra poslovne ekonomije ovime izjavljujem da je ovaj Diplomski rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Diplomskog rada nije napisan na nedozvoljeni način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student _____

U Puli, _____

IZJAVA O KORIŠTENJU AUTORSKOG DJELA

Ja, Švraka Nadia dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj diplomski rad pod nazivom Selektivni oblici turizma Istarske županije koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____

Potpis _____

Sadržaj

1. UVOD	1
2. POJMOVNO ODREĐENJE TURIZMA.....	4
2.1. Povijest turizma.....	6
2.2. Definiranje pojmova turizam i turist.....	7
2.3. Motivi turističkog putovanja	8
2.4. Značaj turizma za razvoj RH.....	10
3. ISTARSKA ŽUPANIJA KAO TURISTIČKA DESTINACIJA	15
3.1. Povijesni razvoj turizma u Istri	15
3.2. Turistička ponuda Istre.....	17
3.3. Infrastruktura i smještaj.....	18
3.4. Atrakcije.....	20
4. SELEKTIVNI OBLICI TURIZMA ISTARSKE ŽUPANIJE.....	23
4.1. Pojmovno određenje selektivnog turizma	23
4.1.1. Vjerski turizam.....	24
4.1.2. Ruralni turizam	26
4.1.3. Nautički turizam.....	28
4.1.4. Zdravstveni turizam	30
4.1.5. Kulturni turizam	33
4.1.6. Gastronomski turizam	36
4.1.7. Ekoturizam	38
4.1.8. Sportski turizam	41
4.1.9. Turizam događaja	43
5. SWOT ANALIZA DESTINACIJE	46
6. EVALUACIJA OBITELJSKOG AGROTURIZMA U ISTRI - TOMAŽEVA KONOBA	48
ZAKLJUČAK.....	52
LITERATURA	54
POPIS TABLICA.....	58
POPIS SLIKA	58
SAŽETAK.....	60
SUMARRY	61

1. UVOD

Turizam je gospodarska i društvena djelatnost koja je zapravo najveći fenomen koji se razvio u posljednjih nekoliko stotina godina. Mnoge gospodarske i društvene organizacije bave se turizmom, od lokalnih i regionalnih do državnih i međunarodnih. Za njega su podjednako zainteresirani i pridaju mu podjednaku važnost i pružatelji i tražitelji turističkih usluga. Ponuđači turističkih usluga nastoje poboljšati ponudu usluga što je više moguće kako bi bili što konkurentniji na tržištu. S druge strane, korisnici turističkih usluga, odnosno turisti, postaju sve zahtjevniji.

Turizam je jedna od najvažnijih gospodarskih grana Republike Hrvatske. Kako potražnja za Hrvatskom kao destinacijom raste iz godine u godinu, Hrvatska je morala proširiti svoju turističku ponudu kako bi opstala na turističkom tržištu i ostala ispred konkurencije. Širenje opsega turizma znači razvijanje selektivnih oblika turizma za turiste različitih interesa koji će u Hrvatskoj pronaći pravi proizvod ili uslugu. Selektivni turizam je skup turističkih aktivnosti koje potiču na putovanje i dovode turiste do određene destinacije, čija je turistička ponuda prilagođena za ostvarivanje doživljaja relevantnog za interese određene skupine potreba.

Danas se suvremeni turizam može nazvati i selektivnim turizmom. Kao protuteža konceptu masovnog turizma, uspješno se razvio još jedan oblik koji je danas poznat kao selektivni turizam. Čini se da je ova vrsta turizma odgovor na negativne učinke masovnog turizma. Svijest o neodrživosti masovnog turizma i razumijevanje potrebe da se turistička potražnja načelno odmakne od jednostavnih paket aranžmana pridonijela je pomaku turističkih tokova.

Jedna od najvažnijih značajki selektivnog turizma je usmjerenost na potrebe samih turista i oblikovanje turističkih proizvoda prema tim potrebama i željama turista. Stvaranjem šarenijih i zanimljivijih turističkih proizvoda, turistički se proizvodi prilagođavaju manjim skupinama turista, čime se u najmanju ruku potiče tzv. koncept regionalnog razvoja. Fragmentacija turističke potražnje osigurava i potiče održivi

regionalni razvoj, od čega koristi cijela lokalna zajednica, ali također stvara sve veću raznolikost potražnje.

Na temelju svega navedenog selektivni turizam možemo sa sigurnošću definirati kao organiziranje različitih oblika turizma koji su u skladu s prirodnim i društvenim vrijednostima zajednice te koji, osim toga, domaćinima i gostima omogućuju uživanje u nečemu pozitivnom i stjecanju dragocjenog iskustva kroz međusobnu razmjenu.

Uspjeh današnjeg suvremenog razvoja turizma ovisi upravo o razumijevanju potreba turista. Suvremeni turistički potencijal turističkih destinacija omogućio je da se turizam značajno razvije kao vrlo važna gospodarska grana, te u konačnici ima utjecaj na turističke destinacije. Diverzifikacija turističkih proizvoda u svjetskim turističkim destinacijama sve više potiče snažan razvoj turističke potražnje i sve veći izbor ponude namijenjen turistima, s posebnim naglaskom na ispunjenje njihovih aspiracija prije nekih drugih potreba. Shvaćaju da iskustvo putovanja za pamćenje ima vrlo jasne prednosti u odnosu na obična materijalna dobra koja si mogu priuštiti, a koja će s vremenom potpuno izgubiti smisao, dok iskustvo putovanja i dani provedeni na putovanju će im zauvijek ostati u sjećanju.

Zbog raznolikosti selektivnog turizma, postoje različite klasifikacije oblika selektivnog turizma. Klasificira li se selektivni turizam prema sadržaju boravka, odnosno aktivnostima, može se razvrstati u sportsko-rekreativni turizam, zdravstveni turizam, kulturni turizam itd., a prema prostornim karakteristikama regije može se razvrstati u kao seoski turizam. i ekoturizma, razumijemo da se svi selektivni oblici turizma moraju podijeliti na različite oblike turizma, koji će biti proučavani u ovom diplomskom radu.

Svrha ovog diplomskog rada je prikazati izbor turističkih oblika razvijenih u Istarskoj županiji, jednoj od najposjećenijih destinacija u Hrvatskoj, te sadržaj i aktivnosti svakog pojedinog oblika koji Istra nudi u svojoj turističkoj ponudi.

Rad je strukturalno podijeljen u pet dijelova. Prvi dio opisuje razvoj turizma u Istri od njegovih početaka do danas i značaj turizma za Istru. U drugom dijelu analizirana je Istra kao turistička destinacija kroz povijest turizma te opis karakteristika ponude i potražnje. Treći dio obrađuje sve vrste selektivnog turizma koji se razvijaju u Istri i daje detaljan opis turističke ponude za svaku vrstu turizma. U četvrtom dijelu napravljena je SWOT analiza, koja će se baviti snagama, slabostima, prilikama i prijetnjama u vidu

turističkih opcija u Istarskoj županiji. Dok je u sljedećem odnosno petom dijelu obrađen primjer iz prakse, riječ je o obiteljskom agroturizmu koji doprinosu razvoju ruralnog turizma destinacije. Na kraju završnog rada bit će dan zaključak u kojem će biti sažeto sve prethodno rečeno.

U ovom diplomskog radu, u različitim kombinacijama, primijenjene su sljedeće znanstveno istraživačke metode: metoda deskripcije, metoda kompilacije, metoda apstrakcije, povijesna metoda, metoda generalizacije, metoda indukcije i dedukcije te metoda analize i sinteze.

2. POJMOVNO ODREĐENJE TURIZMA

Turizam je ukupnost odnosa i pojava koje proizlaze iz putovanja i boravka posjetitelja nekog mjesta ako je takvo putovanje poduzeto radi odmora i uživanja te se njime ne zasniva stalno prebivalište i ne poduzima se neka gospodarska djelatnost.¹

Globalno, turizam je najvažniji gospodarski sektor koji povezuje narode i kulture bez predrasuda. Kao gospodarska djelatnost, turizam donosi velike koristi mnogim državama i njihovim gospodarstvima, prateći pritom suvremene trendove na turističkom tržištu, osiguravajući kontinuirano i stabilno pozicioniranje nacionalnih gospodarstava na dinamičnim globalnim tržištima.

Turizam, kao globalna ekonomska funkcija, izravno utječe na makroekonomsku situaciju u različitim zemljama, izravno povećava stabilnost makroekonomije, a samim time dovodi do ukupne ravnoteže makroekonomije. Njegove globalne sposobnosti također pomažu ubrzati razvoj turističkih destinacija na regionalnoj i lokalnoj razini, što utječe na ukupni rast zaposlenosti, jer potražnja za zapošljavanjem u turističkoj industriji i dalje raste.

Njegova glavna ekonomska značajka je da prelazi iz masovnog turizma u selektivni oblik turizma, povećavajući tako financijsku stranu turističkog prometa, dolazaka, potrošnje i noćenja, sukladno individualnim potrebama turista u njihovim selektivnim opredjeljenjima, a s ekonomskog aspekta, porast navedenih turističkih kategorija direktno utječe na porast svih ekonomskih parametara zemlje, stvarajući makroekonomsku ravnotežu i formirajući pozitivan ekonomski rast zemlje, gdje turistički pokazatelji imaju najveći kvantitativni i financijski doprinos.

U prošlosti je turizam bio samo privilegija bogatih aristokrata, a trend razvoja suvremenog turizma čini turizam mogućnošću putovanja svih ljudi, čini ga motorom gospodarskog razvoja i omogućava pružanje turističkih usluga. To je jedan od glavnih razloga što turizam raste sve brže i postaje sve modernija djelatnost kojom se ljudi

¹ Blažević B., Turizam u gospodarskom sustavu, (Fakultet za turistički i hotelski menadžment, Opatija, 2007.), str.72.

bave. Pravilno pozicioniranje na dinamičnom i konkurentnom turističkom tržištu ovisi o praćenju suvremenih trendova kroz koje se mogu identificirati promjene potražnje, nove tržišne prilike, moguća područja ulaganja i infrastrukturne potrebe. Turizam kao djelatnost puno obećava za gospodarstvo u cjelini.

Turistička kretanja se dijele na vrste i specifične oblike turizma. Dok su vrste turizma definirane određenim kriterijem npr. prema trajanju boravka turista (boravišni, vikend i izletnički turizam), specifični oblici turizma obilježeni su specifičnim turističkim motivom koji posjetitelje privlači u točno određene destinacije, npr. lov - lovni turizam. Specifični oblici turizma orijentirani su na manje (definirane) segmente turističke potražnje, a nastali su kao suprotnost masovnom turizmu. Neki od specifičnih oblika turizma su i seoski/ruralni turizam, kulturni turizam, gastronomski turizam, lovno-ribolovni turizam, vjerski turizam, zdravstveni turizam, ekološki turizam, pustolovni turizam, masovni turizam, elitni turizam i ostali oblici turizma.²

Turističke ponude u načelu su prilagođene potrebama turista kako bi se stvorila viša razina usluge. Ipak, s obzirom na opasnosti s kojima se svijet suočava, vrlo je važno razvoj turizma temeljiti na tome da racionalna potrošnja, smanjenje ekološkog otiska i onečišćenja, te racionalno ulaganje u turističke destinacije najviše doprinose samoodrživosti turizma. Na taj se način smanjuje vjerojatnost negativnih utjecaja na ukupno gospodarstvo i potencijalnih zastoja u gospodarskom rastu i razvoju.

Čovječanstvo posvećuje sve više i više energije poboljšanju ponude i potražnje u ovom sektoru. S obzirom na potrebu utvrđivanja glavnih odrednica turizma i čimbenika koji utječu na njegov razvoj, u ovom poglavlju govori se o povijesti turizma, teoretskom poimanju turizma, motivaciji turista za putovanje, te važnosti turizma za gospodarstvo hrvatske.

² Ružić, P.,: Ruralni turizam, (Institut za poljoprivredu i turizam Poreč, 2009.), str. 6-9.

2.1. Povijest turizma

Naziv turizam počinje se upotrebljavati tek u 19. stoljeću, a s obzirom na upotrebu riječi turizam njegov razvitak se može podijeliti u tri razdoblja: putovanja radi rekreacije u kojima su turisti isključivo iz privilegirane klase, putovanja turista iz privilegiranih društvenih slojeva nazivaju se turistička i traju od polovice 19. stoljeća do Prvog svjetskog rata i putovanja kao masovna pojava turista iz svih društvenih slojeva koja počinju od završetka Prvog svjetskog rata.³

Razvoj turizma u Republici Hrvatskoj prošao je kroz šest faza. Prva faza razvoja predstavlja početak turizma. Druga faza veže se uz kraj 19. stoljeća, kada se u srednjoj Dalmaciji počinje razvijati jedrenje i opća znatiželja prema novim društvenim pojavama kao što je wellness turizam. Treća faza trajala je do početka 20. stoljeća i opisala je nastanak važnijih zdravstvenih i centara wellness turizma. Četvrta faza događa se između dva svjetska rata kada se povećavaju turistički tokovi i postaje svjestan potrebe za smještajnim kapacitetima. U razdoblju razvoja pete etape turistička djelatnost doživjela je razne potrese zbog ratnih zbivanja u Drugom svjetskom ratu. Poslije rata turizam postaje još važniji. Šesta i posljednja faza razvoja turizma odnosi se na razdoblje do kraja 20. stoljeća i rekonstrukcije turističkog sustava i ublažavanja privatizacije do kojih je došlo prelaskom s planskog na tržišno gospodarstvo.

Turizam se danas eksponencijalno razvija. Javljaju se nove potrebe i svijest o slobodnom vremenu, odmoru, zabavi i drugim potrebama turista. Globalizacija društva potiče brži razvoj i potražnju. Danas je tempo života sve brži i brži, pa tko god se odluči na putovanje zahtijeva da to putovanje bude posebno, u potpunosti personalizirano prema njegovim željama i potrebama. Danas ljudi puno rade i žele da im odmor bude poseban, odnosno da im se zadovolje želje i potrebe te da se s odmora vrata zadovoljni sa pregršt lijepih uspomena.

³ Ružić, P., :Ruralni turizam, (Institut za poljoprivredu i turizam Poreč, 2009.),str. 1-7.

Moramo se zapitati i istražiti koji to novi oblici turizma mogu zainteresirati određenu skupinu turista za turističku destinaciju te koliko je učinkovito njihovo uvođenje i organizacija. Svake godine povećava se promet putnika, a infrastruktura se širi u raznim oblicima, te se prilagođava novim trendovima. Što je veća opremljenost i dostupnost, veće su šanse za razvoj turizma i opstanak destinacije.

2.2. Definiranje pojmova turizam i turist

Pojavom potrebe i želje za putovanjem i upoznavanjem novih krajovalika i kultura ljudi stvaraju se preduvjeti za nastanak turizma. Same početke turističkih kretanja obilježavaju putovanja radi trgovine, učenja ili hodočašća, a takva su turistička kretanja podrazumijevala mali broj ljudi. Postupno se turizam počeo razvijati u masovnu pojavu, a turistički pokret počeo je zahvaćati sve širi krug društvenih slojeva.

Pojam turizma gotovo je nemoguće opisati jednom definicijom stoga su se tijekom godina stvarale različite teorije i definicije. U prvoj definiciji pojma turizam se opisuje kao suvremeni fenomen zbog povećane potražnje za odmorom i užitka boravka u prirodi. Turizam se također može definirati kao: „Skup odnosa i pojava koji zapravo proizlaze iz putovanja i boravka posjetitelja nekog mjesta, ako se tim boravkom ne zasniva stalno prebivalište i ako s takvim boravkom nije povezana nikakva njihova gospodarska djelatnost.“⁴

Za bolje razumijevanje turizma potrebno je znati što i tko je turist. Svjetska turistička organizacija definira turista kao osobu koja putuje kraće od dvanaest mjeseci izvan svog okruženja, čija glavna svrha putovanja nije vezana uz neku profitabilnu aktivnost u mjestima koje posjećuje. Dakle, turist je svaka osoba koja u mjestu izvan svojeg prebivališta provede najmanje jednu noć u komercijalnome ili nekomercijalnome smještajnom objektu. U turiste se ne uključuju osobe koje u mjestu borave više od 12 mjeseci uzastopno, osobe kojima je osnovni razlog posjeta aktivnost koja se financira iz mjesta posjeta, osobe koje redovito dnevno ili tjedno putuju u mjesto u kojem

⁴ Pirjevec, B., Kesar O., Počela turizma, Zagreb, 2002., str. 5

obavljaju posao ili studiraju, osobe koje ulaze ili napuštaju zemlju kao migranti, pogranični radnici, diplomati, konzularni predstavnici i članovi vojnih snaga na redovitom poslu/zadatku, prognanici i nomadi.⁵

Razlikujemo domaće i strane turiste. Domaći turist jest svaka osoba s prebivalištem u Republici Hrvatskoj koja u nekome mjestu u Republici Hrvatskoj izvan svog prebivališta provede najmanje jednu noć u ugostiteljskome ili drugom objektu za smještaj turista. Strani turist jest svaka osoba s prebivalištem izvan Republike Hrvatske koja privremeno boravi u Republici Hrvatskoj i provede najmanje jednu noć u ugostiteljskome ili drugom objektu za smještaj turista.⁶

Putnikom se smatra svatko tko iz bilo kojeg razloga napusti svoje prebivalište radi putovanja. To može biti poslovno putovanje, sudjelovanje na konferenciji, krstarenje itd. Posjetiteljem se tada smatra svatko tko napusti svoje stalno mjesto prebivališta kako bi posjetio neku geografski udaljenu turističku destinaciju u kojoj nema stalno prebivalište i nije mu dozvoljeno obavljanje bilo kakve djelatnosti u svrhu stjecanja prihoda.

2.3. Motivi turističkog putovanja

Monotonija i standardizacija svakodnevnog života, posla, kuće i stresna borba za preživljavanje crpe energiju, zasićuju ljudski organizam i stvaraju potrebu za odmorom i opuštanjem, te opskrbom gorivom za budući rad. Čovjek treba zadovoljiti osnovne potrebe poput hrane, pića i stanovanja za normalan svakodnevni rad i radne zadatke, za koje se može reći da i postoje, jer jamče čovjekov biološki ritam i omogućavaju mu ostvarivanje svakodnevnog života.

Osim osnovnih ili potreba za preživljavanjem, svatko ima sekundarne potrebe (potrebe za pripadanjem, potrebe za poštovanjem, potrebe za samoostvarenjem, potrebe za znanjem i razumijevanjem te estetske potrebe) koje život svake osobe čine smislenijim i kvalitetnijim. Općenito pod pojmom potreba prema Ružić „podrazumijeva se osjećaj nedostatka, povezan sa sviješću da postoji neko sredstvo kojim se taj

⁵ Državni zavod za statistiku, dostupno na: <https://podaci.dzs.hr/2021/hr/10191> (pristupljeno: 13.3.2023.)

⁶ DSZ, podaci, dostupno na: <https://podaci.dzs.hr/2022/hr/29506> (pristupljeno 31.3.2023.)

nedostatak može nadomjestiti.“⁷ U svakoj od podjela potreba može se pronaći i neka turistička potreba koja se može ostvariti kroz konzumaciju turističkih i ugostiteljskih usluga.

Turistička motivacija sastavni je dio ponašanja turista i široko se odražava u marketinškim strategijama turizma. Potreba da vide neviđeno i uče o nepoznatom tjera ljude da putuju na nova mjesta i motivira ih da posjete nova odredišta.

Razumijevanje motivacije turista za putovanje ključno je na nekoliko načina. S jedne strane za vlasnike turističkih tvrtki, koji moraju razumjeti koja bi njihova iskustva trebala zadovoljiti turiste i njihove potrebe, a s druge strane za različite vlasti koje planiraju razvoj turizma.

Tablica 1. Motivi dolazaka turista u RH

Rang	Jadranska Hrvatska	%	Rang	Kontinentalna Hrvatska	%
1.	More	81,5	1.	Priroda	31,7
2.	Priroda	56,2	2.	Touring, sightseeing	26,0
3.	Gradovi (city break)	23,8	3.	Gradovi (city break)	25,9
4.	Touring	21,0	4.	Sport i rekreacija	24,1
5.	Sport i rekreacija	14,9	5.	Posao	21,7
6.	Kultura i umjetnost	12,7	6.	Kultura i umjetnost	15,7
7.	Gastronomija	6,6	7.	Planinarenje	9,8
8.	Zabava i festivali	5,5	8.	Sela	9,6
9.	Sela	4,5	9.	Gastronomija	6,6
10.	Manifestacije i događanja	4,2	10.	Manifestacije i događanja	6,3

* Mogućnost više odgovora.

Napomena: Prikazano je prvih 10 motiva prema zastupljenosti.

Izvor: Institut za turizam (2019): TOMAS Hrvatska 2019 – stavovi i potrošnja turista u Hrvatskoj, dostupno na: <https://www.iztzg.hr/files/file/RADOVI/KNJIGE/TOMAS-Hrvatska-2019.pdf>, (pristupljeno 12.3.2023.)

⁷ Ružić, P.,: Ruralni turizam, Institut za poljoprivredu i turizam Poreč, 2009.str. 85

U provedenom istraživanju možemo vidjeti kako su more, priroda i razgledavanje pri samom vrhu ljestvice kada govorimo o motivima putovanja i dolazaka turista.

Motivacija turista obuhvaća način poticaja istih na putovanje u skladu sa njihovim stavovima prema određenoj destinaciji. Za predviđanje motivacije putovanja važno je razumjeti individualne karakteristike osobe i komunicirati sa situacijom koja potiče turiste na putovanje, kako bi se razumjeli pozitivni i negativni faktori vrednovanja koji utječu na izbor destinacije.

2.4. Značaj turizma za razvoj RH

Osim povijesnih procesa koji su vrlo važni za razvoj turizma u Republici Hrvatskoj, danas glavnu ulogu ima strategija koja se odnosi na sva područja turizma. Osim ponude putovanja i potreba putovanja, odnosi se i na putničke posrednike i poslovne aktivnosti putovanja. Svojim smjernicama nastoji unaprijediti sve aspekte turizma, od predstavljanja Republike Hrvatske potencijalnim turistima, pa sve do konačnog dolaska turista u zemlju. Strategija sadrži smjernice za lakše vođenje marketinga kako bi konačna povratna informacija posjetitelja bila zadovoljavajuća za obje strane.

Hrvatska ima ogroman prirodni potencijal u pogledu mora, obale, plaža i cijele obale, što je prednost zemlje za razvoj turizma i kreiranje turističkih proizvoda, ponudu stranih turista i pružanje mogućnosti Hrvatskoj da kontinuirano unapređuje svoje turističke aktivnosti.

U Hrvatskoj je turistička potražnja dovela do poskupljenja turističkih proizvoda, što je povećalo prihode od turizma. S o obzirom na to da može široko utjecati na društvenoekonomske odnose i s obzirom na potrebu sustavnih rješenja u okviru nacionalnih ekonomija, odgovarajuće ekonomske politike države i Europske unije. S druge strane, veliki broj privrednih subjekata koji sudjeluju u turističkoj industriji opravdavaju mnoga mikroekonomska proučavanja. Sve ekonomske funkcije turizma imaju dvije zajedničke osobine: s jedne strane turističku potrošnju kao njihov zajednički

materijalni izvor i s druge strane, utjecaj na dohodak kao direktan ili direktan ekonomski cilj.

Republika Hrvatska ima najjače gospodarstvo u jugoistočnoj Europi. Turizam ima izravan utjecaj na gospodarstvo Republike Hrvatske u četiri područja, a to su ugostiteljstvo koje uključuje hotele i restorane te promet, putničke agencije i trgovine. Neizravno aktivira gospodarski sustav zemlje i/ili regije. Turizam je jedna od najvažnijih djelatnosti hrvatskog gospodarstva i neophodan je za razvoj ostalih gospodarskih djelatnosti u Republici Hrvatskoj. Važnost turizma promatra se kroz njegov utjecaj na platnu bilancu, što se odražava i na neke ekonomske funkcije turizma. Osim što utječe na platnu bilancu, turizam doprinosi i gospodarskoj stabilnosti i gospodarskom rastu.

Slika 1. Dolasci i noćenja turista u Istarskoj županiji tokom 2022. godine

		Ukupno	Domaći	Strani
Istarska županija	dolasci	4 583 914	372 962	4 210 952
	noćenja	27 690 426	1 131 746	26 558 680

Izvor: Državni zavod za statistiku, dolasci i noćenja turista u 2022. godini, dostupno na: https://mint.gov.hr/UserDocsImages//2023_dokumenti//230308_DZS_stat_2022.pdf, (pristupljeno 13.3.2023.)

U Republici Hrvatskoj je tijekom prvih šest mjeseci 2022. godine ostvareno 5,7 milijuna dolazaka i 24,7 milijuna noćenja, odnosno 120% više dolazaka i 107% više noćenja nego li u istom razdoblju protekle godine. Najviše je turističkih noćenja ostvareno u Istarskoj županiji. U Istri je ukupno ostvareno 4 583 914 dolazaka i 27 690 426 noćenja. Domaći turisti ostvarili su 1 131 746 noćenja, dok su strani turisti zaslužni za veliku brojku od 26 558 680 noćenja.

Godine rekordnih turističkih sezona učinile su Republiku Hrvatsku državom u Europi s najvećim udjelom turizma u BDP-u. Hrvatski turizam glavni je izvor prihoda zemlje. Prema podacima objavljenim na stranicama Hrvatske narodne banke, prihodi

od turizma u 2017. godini veći su za 10 posto u odnosu na 2016. godinu, što je rezultat vrhunca turističke sezone. Prema podacima Hrvatske gospodarske komore, strani su turisti u 2017. godini ostvarili 16,5 milijuna eura prihoda i 90 milijuna noćenja, što je rast od 14 posto, odnosno 12 posto u odnosu na 2016. godinu. Rast se nastavlja tokom godina koje su uslijedile te se isto tako očekuje i u budućnosti.

Slika 2. Prihodi od turizma u RH

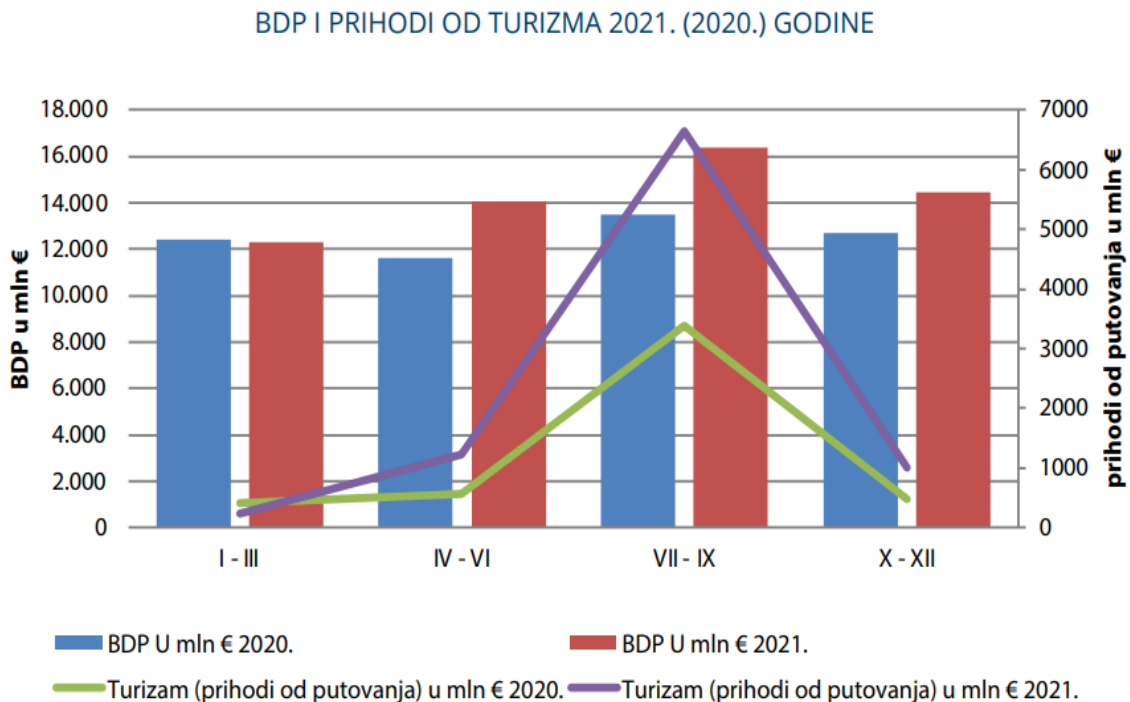
Prihodi od turizma			
	2020.	2021.	INDEKS 2021./2020.
BDP (u mil. EUR)	50.224	57.232	114,0
PRIHODI OD TURIZMA (u mil EUR)*	4.813,5	9.121,8	189,5
UDJEL TURIZMA U BDP-u (u %)	9,6	15,9	166,3

Izvor: Hrvatska turistička zajednica (2021): Turizam u brojkama, prihodi od turizma, dostupno na: <https://www.htz.hr/sites/default/files/202208/HTZ%20TUB%20HR%202021.pdf>, (pristupljeno: 16.3.2023.)

Na slici iznad, možemo vidjeti prihode od turizma u Republici Hrvatskoj, prikazuje se usporedni prikaz rasta BDP u milijunima eura, prihode od turizma u milijunima eura te udjel turizma u ukupnom BDP-u tokom 2020 i 2021. godine.

S obzirom da je turizam pod jakim utjecajem vanjskih čimbenika kao što su vremenski i ostali uvjeti, sigurnosni i geopolitički uvjeti koji su izvan kontrole, jasno je da bi Republika Hrvatska trebala podići razinu i ojačati i druge gospodarske sektore jer vidimo kako ima potencijala. Značajan rast vidimo u udjelu turizma u BDP-u koji 2020. godine iznosi 9.6%, a tokom sljedeće godine ostavio je rast od 6.3% te je ukupan udjel u BDP-u 2021. godine iznosio visokih 15.9%.

Slika 3. BDP RH u milijunima eura u 2020. i 2021. godini

Izvor: Hrvatska turistička zajednica (2021.): turizam u brojkama, dostupno na: [https://www. ht z.hr/sites/default/files/2022-08/HTZ%20TUB%20HR_%202021.pdf](https://www.htz.hr/sites/default/files/2022-08/HTZ%20TUB%20HR_%202021.pdf) (pristupljeno 16.3.2023.)

Slika 2. BDP Republike Hrvatske u milijunima eura u 2020. i 2021. godini prikazuje BDP i prihode od turizma u razdoblju od 2020. i 2021. godine. U 2021. godini BDP bilježi značajan porast u odnosu na 2020. godinu. Najveći porast je zabilježen u trećem kvartalu, kada je turistička sezona najjača i kada je dolazak stranih turista najveći.

Analizirajući cjelokupni turizam u Republici Hrvatskoj, jasno je da je on kroz svoju povijest doživljavao velike turbulencije. Turizam je u razdoblju od 1980. do 1990. godine bilježio trend porasta turističkih dolazaka, no od 1985. do 1995. godine broj turista u Republici Hrvatskoj nastavio je padati. Razlog tome je potpuni kolaps turizma u Republici Hrvatskoj uslijed ratnih zbivanja. Nakon Domovinskog rata učinjeni su znatni naporu u revitalizaciji turizma u Republici Hrvatskoj.

Turizam u Republici Hrvatskoj ima mogućnost biti pokretač razvoja drugih gospodarskih grana, ali treba uzeti u obzir da je turistička djelatnost ograničene

gospodarske snage i podložna velikom broju vanjskih utjecaja, kao što su npr. vremenski uvjeti, pandemije te sigurnosni i geopolitički uvjeti, na koje Republika Hrvatska ne može utjecati.

3. ISTARSKA ŽUPANIJA KAO TURISTIČKA DESTINACIJA

Istarska županija je turistički najrazvijenija destinacija u Hrvatskoj i na mediteranu. Uspjeh turizma temelji se na načelima dugoročnog, održivog i odgovornog razvoja. Turisti uglavnom dolaze iz Njemačke, Austrije, Italije i Slovenije. Ova turistička destinacija svojim gostima nudi kvalitetnu i raznoliku uslugu.

3.1. Povijesni razvoj turizma u Istri

U povijesti razvoja turizma u Istri imamo nekoliko razdoblja: razdoblje stabilnosti do sredine 1914. godine, zatim razdoblje stagnacije pod talijanskom vlašću 1919.-1941. godine, te još jedno razdoblje stabilnosti od 1945. do 1990. godine, razdobljem nagle depresije tijekom Domovinskog rata od 1991. do 1995. godine. Te novijim razdobljem pojačanog iskorištavanja turističkih potencijala i širenja ponude.

Iako razvoj turizma u Istri seže još u doba Rimskog Carstva, moderni turizam se značajnije počinje razvijati u 19. stoljeću, a najintenzivniji je bio za vrijeme Austrijskog Carstva, odnosno Austro-Ugarske, posebno u Opatiji, Lovranu, Brijunima, Rovinju itd. Ključni događaj u razvoju turizma u Istri dogodio se 1856. godine kada je izgradnjom Južne željeznice Beč spojen s lukom Trst, a potom i Rijeka i Pula sa središtima monarhije. Prometne veze dovele bogate srednjoeuropske klijente. Iako je Pula u novijoj povijesti bila prvenstveno industrijski grad te važna luka, paralelno se razvijao i turizam.

Istarski povjesničar Pietro Kandler 1845. godine u Trstu je objavio turistički vodič "Cenni al forestiero che visita Pola" ("Napomene strancu koji posjeti Pulu"), 1885. godine uređeno je prvo kupalište, a 1908. godine sagrađen je prvi hotel.⁸ Pulsom turističkom razvoju doprinijela je blizina otočja Brijuni koji su se od samog početka na tržištu pozicionirali kao elitna turistička destinacija. Turizam na Brijunima svoj razvoj duguje vizionaru Paulu Kuperwieseru koji je 1893. godine kupio zapušteni otok i tijekom dva desetljeća od njega napravio elitnu turističku destinaciju.

⁸ Ivan Blažević, Turizam Istre (Zagreb: Savez geografskih društava Hrvatske Zagreb, 1984), 90.str

Poreč se kao turistički atraktivno odredište spominje 1845. godine kada je u Trstu objavljen turistički vodič kroz Poreč "Cenni al forestiero che visita Parenzo" ("Napomene strancu koji posjeti Poreč"), no značajniji iskorak ostvaren je 1910. godine izgradnjom prvog hotela "Riviera".⁹

Završetak Prvog svjetskog rata 1918. godine označio je i kraj Austro-Ugarske monarhije. Započelo je novo doba za Istru koja je 1920. Rapalskim mirom došla pod talijansku vlast. Gubitak starog tržišta, kako je obala izgubila status austrijske rivijere, nametnuo je potrebu tržišnog restrukturiranja. Razdoblje između dva svjetska rata često se smatra razdobljem stagnacije u razvoju turizma promatrane regije.

Pripajanjem Istre Hrvatskoj dolazi do postupnog oporavka turizma i hotelijerstva. Nagli razvoj započeo je šezdesetih godina prošlog stoljeća, kada su se zemlje oporavile od posljedica rata i podigle svoj društveni standard. Za turistički procvat u Istri zaslužna su hotelsko-turistička poduzeća Riviera Holding i Plava laguna Poreč, Istraturist Umag, Arenaturist Pula i Riviera hoteli Opatija, kao i izgradnja brojnih marina.

Oružani sukobi i politička nestabilnost najgori su neprijatelji turističke potražnje, što je pokazao i hrvatski Domovinski rat. Godine 1991., kada je i započeo Domovinski rat, Istra je nudila manje ležajeva nego proteklih godina, a broj turista i evidentiranih noćenja također se smanjio.

Turistička zajednica Istarske županije osnovana je 1994. godine sa ciljem promicanja i unapređenja turizma i gospodarskih interesa pravnih i fizičkih osoba koje pružaju ugostiteljske i druge turističke usluge ili obavljaju drugu djelatnost neposredno povezanu s turizmom na način da upravlja destinacijom na razini županije.¹⁰

Jedna od najvažnijih zadaća nositelja turističkih djelatnosti na čelu županijskih i gradskih turističkih zajednica nakon osamostaljenja je restrukturiranje turističkog tržišta. Komunikacija s tržištem ima ključnu ulogu u ostvarenju ovog zadatka. Ključni dokument na kojem se temelji proces restrukturiranja Istre je Master plan razvoja turizma Istre za razdoblje 2004.-2012. godine. U 2015. godini, kao zadnji potez razvoja turizma, Istarska županija izradila je „Master plan turizma Istarske županije za

⁹ Ivan Blažević, Turizam Istre (Zagreb: Savez geografskih društava Hrvatske Zagreb, 1984) str. 78.

¹⁰ Zakon o turističkim zajednicama i promicanju Hrvatskog turizma, Narodne novine, br. 152, 2008.

razdoblje od 2015. do 2025.“, planski okvir za sljedećih deset godina i „Marketinški plan Istarske županije od 2015-2018. godine“

3.2. Turistička ponuda Istre

Istarska županija jedna je od glavnih turističkih destinacija u Hrvatskoj. Istra ima dugogodišnju tradiciju bavljenja turizmom, zahvaljujući kojoj je županija izgradila prepoznatljiv turistički imidž na današnjem međunarodnom tržištu. Zbog svojih prirodnih i kulturnih vrijednosti te ostalih turističkih atrakcija, Istra svake godine privlači sve više domaćih i stranih turista.

Razvoj turizma u Istarskoj županiji raste iz godine u godinu. Usvojen je Master plan turizma Istarske županije u trajanju od 2015. do 2025. godine kojim su detaljno razrađena turistička kretanja, ponuda, potražnja i strateški razvoj turizma u navedenom razdoblju. Istra se od ostalih hrvatskih destinacija razlikuje po tome što nudi brojne selektivne oblike turizma kao pojedinačne turističke proizvode.

Istra ima dugu turističku povijest, a njen položaj samo je jedna od prednosti Istre za daljnji razvoj turizma i privlačenje što većeg broja turista. Kako turizam postaje sve važniji, potrebno je fokusirati se na neka druga područja, kao što su smještajni kapaciteti, prometna infrastruktura, javna infrastruktura, priprema za veću potrošnju vode i drugih energenata, zbrinjavanje velikih količina otpada te očuvanje okoliša i prirodnih resursa.

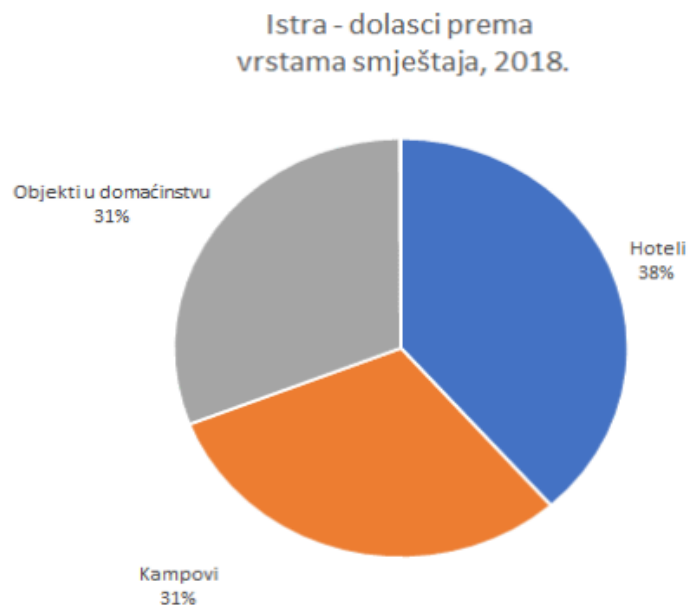
Istra je regija izvrsne ekološke čistoće, a dobro je zaštićena i svijest lokalnog stanovništva o ekološki odgovornom ponašanju. Na poluotoku, flora i fauna ovog podneblja ima izrazitu bioraznolikost, a ekološki uzgoj hrane i druge gospodarske aktivnosti od velike su važnosti za razvoj turizma u Istri. Neosporno vodeća u regionalnom razvoju, Istra je uzor gastronomske i vinarske uspješnosti koja bi trebala biti smjernica ostatku Hrvatske. Istarska obala s razvijenim istarskim arhipelagom i bogatom turističkom infrastrukturom izgrađenom uz obalu, šljunčane plaže, kristalno čisto more, veliki broj prvoklasnih hotela na obali odredišta u poluotočnom obalnom pojasu, sve to predstavlja važan razvojni resurs turizma u Istri.

Elementi koji čine turistički proizvod destinacije uključuju smještaj, klimu, prometnu infrastrukturu te prirodne i društvene atrakcije. Turistički proizvodi Istre temelje se na proizvodima "sunce i more". Destinacija ima dobro razvijenu infrastrukturu, brojne vrste smještajnih kapaciteta, nudi raznolik sadržaj, te je bogata prirodnim i društvenim atrakcijama.

3.3. Infrastruktura i smještaj

Što se tiče smještaja tijekom 2018. godine u Istri je u komercijalnom segmentu turističkog prometa zabilježeno više od 4,3 milijuna dolazaka turista, koji su ostvarili 26,3 milijuna noćenja.¹¹

Slika 4. Dolasci turista tokom 2018. godine prema vrstama smještajnih kapaciteta u Istarskoj županiji

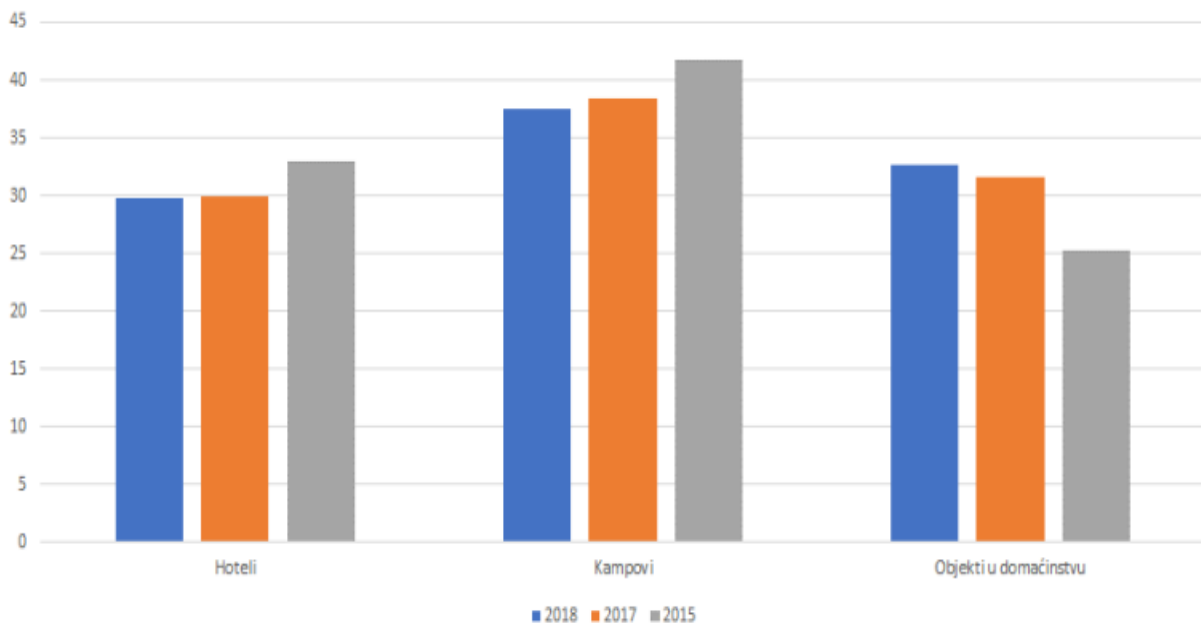

Izvor: Hrvatska turistička zajednica, preferencija smještajnih jedinica u pojedinim klasterima, dostupno na: https://www.htz.hr/sites/default/files/202102/Preferencija%20smje%C5%A1tajnih%20kapaciteta%20u%20pojednim%20klasterima_2018_0.pdf (pristupljeno 30.3.2023.)

¹¹ HTZ, Preferencija smještajnih kapaciteta u pojedinim klasterima prema ključnim emitivnim tržištima, dostupno na: https://www.htz.hr/sites/default/files/2021-02/Preferencija%20smje%C5%A1tajnih%20kapaciteta%20u%20pojednim%20klasterima_2018_0.pdf (pristupljeno: 30.03.2023.)

Slika prikazuje postotak dolazaka turista u Istru prema vrsti smještaja koju su odabrali kao mjesto boravka. Podaci vrijede za 2018. godinu. Možemo primijetiti kako je najveći broj dolazaka ostvaren u hotelima i to čak 38% dok je udjel kampova i objekata obiteljskog smještaja podjednak i iznosi 31%.

Slika 5. Prikaz udjela vrsta smještajnih kapaciteta u ukupnom prometu Istrske županije

Izvor: Hrvatska turistička zajednica, preferencija smještajnih jedinica u pojedinim klasterima, dostupno na: https://www.htz.hr/sites/default/files/202102/Preferencija%20smje%C5%A1tajnih%20kapaciteta%20u%20pojedinim%20klasterima_2018_0.pdf (pristupljeno 30.3.2023.)

Na prethodnom grafu možemo uočiti trajanje boravka stranih gostiju u promatranim smještajnim kapacitetima a to su: hoteli, kampovi i objekti u domaćinstvu. Prema trajanju boravka, strani gosti u istarskim hotelima prosječno su boravili 5 dana, u obiteljskom smještaju 6,5 dana, a u kampovima 7,5 dana.¹²

Prometna povezanost presudan je čimbenik turističke ponude koji utječe na strukturu gostiju i intenzitet turističkih aktivnosti u regiji. Na području Istre najrazvijeniji

¹² HTZ, Preferencija smještajnih kapaciteta u pojedinim klasterima prema ključnim emitivnim tržištima, dostupno na: https://www.htz.hr/sites/default/files/2021-02/Preferencija%20smje%C5%A1tajnih%20kapaciteta%20u%20pojedinim%20klasterima_2018_0.pdf (pristupljeno: 30.03.2023.)

je cestovni promet, zatim zračni, pomorski te posljednji željeznički. Istra ima gustu mrežu javnih cesta, a najvažnija cesta u regiji je Istarski ipilon. Tijekom sezone broj vozila zabilježenih na cestama Istre iz godine u godinu raste. Zračna luka Pula jedina je zračna luka u Istri. Željeznički promet je nerazvijen i nepovezan s ostatkom zemlje. Što se tiče pomorskog prometa, postoji 7 luka u Puli, Brijunima, Rovinju, Poreču, Novigradu, Umagu i Plominu kojima upravlja Županijska lučka uprava.

3.4. Atrakcije

Turističke atrakcije ključni su elementi koji dovode turiste i izletnike na turističku destinaciju i stoga se smatraju ključnim turističkim resursima. Oni određuju turističku ponudu i razvoj turizma u svojoj destinaciji. Istra je bogata prirodnim i društvenim znamenitostima na temelju kojih se nude turistički proizvodi i razvijaju odabrani oblici turizma.

Prvu skupinu atrakcija čine prirodne znamenitosti. Istarski poluotok bogat je raznim prirodnim atrakcijama. U Istri postoji jedan park prirode, šest park šuma, deset zaštićenih dijelova krajolika, dva botanička te jedan zoološki, tri geomorfološka i jedan geološki spomenik prirode te šest spomenika parkovne arhitekture.¹³

Tablica 2. Prikaz prirodnih i društvenih atrakcija Istarske županije

Prirodne atrakcije	Nacionalni park Brijuni Park prirode Učka Motovunska šuma (rezervat šumske vegetacije) Limski kanal Pazinski ponor Jama Baredine Paleontološki rezervat Datule Palud ornitološki park
--------------------	--

¹³ Istra, prirodne atrakcije, dostupno na: <https://www.istra.hr/hr/dozivljaji/zelena-istra/prirodne-atrakcije/jedinstvene-igre-prirode-zasticeni-dijelovi> (pristupljeno 31.3.2023.)

	Markova jama Rt Kamenjak i medulinski arhipelag Park šuma Šijana Park šuma Zlatni rt
Društvene atrakcije (kulturni spomenici, događaji, manifestacije)	Amfiteatar u Puli Dvojna vrata Slavoluk Sergijevaca Kršanski kaštel Eufrazijeva bazilika Crkva sv. Marija Formoza Pulske fortifikacije Kažuni (Istra) Nezakcij (okolica Pule) Murali (Vodnjan) Pula film festival Motovun Film Festival Dream Cup Poreč Pula marathon Sea Star Festival Umag Izložba vina, Gračišće Festival terana i tartufa Dani maslinovog ulja Croatia Open Umag Okusi Istre Srednjovjekovne noći u dvorcu Svetvinčenat i mnogi drugi.

Izvor: Izrada autora prema: Turistička zajednica Istarske županije (2014.) Master plan turizma Istarske županije 2015.-2025. Dostupno na: [file:///C:/Users/PC/Downloads/Master Plan Turizma Istarske Zupanije 2015-2025%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/PC/Downloads/Master_Plan_Turizma_Istarske_Zupanije_2015-2025%20(1).pdf) (pristupljeno 31.3.2023.)

U priloženoj tablici navedene su neke od najpoznatijih prirodnih i društvenih znamenitosti Istre koje su glavni elementi turističke ponude destinacije. Brojne prirodne

ljepote, kulturna baština i raznovrsni sadržaji obogatili su turističke resurse destinacije, privukli veliki broj turista, te stvorili mogućnosti za razvoj različitih oblika selektivnog turizma.

4. SELEKTIVNI OBLICI TURIZMA ISTARSKE ŽUPANIJE

Danas su potrebe i želje turističkog tržišta sve veće i razlikuju se od osobe do osobe. Tržište se sve više segmentira u podskupine definirane stilom života, osobnim preferencijama, potrebama i životnim prilikama. Ova promjena potražnje utječe i na promjenu i razvoj ponude te na to da se turistički proizvodi oblikuju prema potrebama turista.

4.1. Pojmovno određenje selektivnog turizma

Suvremeni turizam danas se sve češće naziva selektivnim turizmom. Kao protuteža pojmu masovnog turizma, razvijen je njegov selektivni oblik, odnosno oblici koji su usmjereni individualnim potrebama turista. Do sada su turističke institucije bile usmjerene na razvoj masovnog turizma, ali s razvojem modernog društva sve je veća urbanizacija velikih gradova, zbog čega postoji potreba za smanjenjem masovnog turizma. Selektivni turizam obilježava novu kvalitetu i obilježja suvremenog i budućeg turizma, vodi računa o odgovornom ponašanju sudionika, odnosno vodi računa o kvaliteti usluge, o identitetu i humanosti turističke usluge kao i o ekološki osviještenim turistima, socijalno odgovornim i uravnoteženim brojem turista koji ne ugrožavaju lokalno stanovništvo na određenom području.¹⁴

Prema sadržaju ponude, selektivni turizam dijelimo na turizam prirodnih i turizam društvenih resursa. Turizam prirodnih resursa čine zdravstveni turizam, sportski turizam, nautički turizam, eko turizam, lovni i ribolovni turizam, ruralni turizam dok u turizam društvenih resursa ubrajamo kulturni turizam, gastronomski turizam, turizam događaja (event tourism), vjerski turizam i turizam na umjetno stvorenim atrakcijama.

Za selektivni turizam se može reći da je turizam specijalnih interesa. Istra je destinacija koja svojom bogatom turističkom ponudom može udovoljiti mnogim različitim interesima i potrebama turista. Upravo zbog toga u Istri su razvijeni gotovo svi oblici takvog turizma.

¹⁴ Jadrešić, V.:Janusovo lice turizma, Od masovnog do selektivno-održivog turizma, Plejada 2010, str.176

Selektivni turizam selekcioniran je po najboljim kriterijima i ima velike mogućnosti razvoja u budućnosti, tržišno je konkurentan i ekonomski profitabilan¹⁵. Istra se kao regija jako dobro razvila u proteklih deset godina. Prednost je u tome što ima razvedenu obalu, velik broj obalnih područja na kojima su smješteni gradovi i područja u unutrašnjosti koji se pomalo razvijaju, te joj to daje terensku nadmoć. Sva ta područja nude razne vrste turizma i raste im popularnost.

Atraktivnom i raskošnom prirodnom raznolikošću Istra ima potencijala za razvoj mnogobrojnih vrsta turizma pa su selektivni oblici turizma izuzetno pogodni za istarski poluotok. Mogućnost produžavanja turističke sezone zbog povoljne klime koja omogućuje veći dio godine boravka na otvorenom, novim specifičnim oblicima turizma koji su vezani za prirodu i aktivnosti na otvorenom.

4.1.1. Vjerski turizam

Vjerski turizam spada u selektivni oblik turizma u kojem turisti putuju u sveta mjesta radi ispunjenja svojih vjerskih ciljeva. Turist je usredotočen na posjećivanje vjerskih mjesta kako bi ojačao svoju vjeru. Riječ religija dolazi od latinskog glagola religio, religare, što u prijevodu znači povezivati – vjera povezuje ljude, a kroz vjersko putovanje turist postaje svjestan svoje povezanosti sa svojim duhovnim uvjerenjima.

Vjerski turizam jedan je od najstarijih oblika turizma. U najranijim povijesnim vremenima ljudi su počeli putovati na mnoga sveta mjesta radi vjerskih obreda, odredišta na koja su putovali postala su središta vjerskih i kulturnih aktivnosti, a za hodočasnike su se počeli razvijati gastronomski i kulturni sadržaji. Religiozni ili vjerski turizam danas čini važan sektor globalnog turizma, a glavna mu je svrha jačanje vjere turista. S jedne strane su turisti koji posjećuju svetišta i vjerske turističke atrakcije iz radoznalosti, a s druge strane su turisti koji imaju svoje vjerske stavove i obavljaju vjerske dužnosti.

Vjerski turizam možemo karakterizirati kao manifestaciju, sudjelovanje u vjerskim obredima, a može biti povezana s lokalnim, regionalnim, nacionalnim i međunarodnim vjerskim svetištima. Istra takve manifestacije povezuje lokalno kao organizacija ili

¹⁵ Jadrešić, V.: Janusovo lice turizma, Od masovnog do selektivno-održivog turizma, Plejada 2010, str.185

drugih vjerskih manifestacija, prezentacija pokretnih ili nepokretnih sakralnih spomenika ili neko od svjedočenja nacionalne ili lokalne povijesti kraja.¹⁶

Na području Istre postoje mnoge sakralne baštine koje čine potencijal istarskog vjerskog turizma, a to su sakralna umjetnost, istarska kulturna baština, istarski vjerski običaji, istarski samostani i crkve. Sakralna umjetnost Istre uključuje misno pjevanje na staroslavenskom jeziku, pučke misne napjeve, glazbu na orguljama i freske.

Hodočašća su bila najznačajnija za razvoj vjerskog turizma u Istri. Odnosno hodočasničke staze, vjerski događaji i marijanska svetišta. Najpoznatija hodočašća u Istri su Putovima biskupa Jurja Dobrile, na Labinštini Majci Božjoj od Drenja, Putovima blaženog Bulešića, Putovima blaženog Bonifacija, hodočašća na Veliku Gospu u Božje Polje kraj Vižinade, Majci Božjoj od Milosrđa u Puli i Bujama, franjevačkoj Crkvi u Pazinu, Gospi od Anđela u Poreču, Majke Božje u Bermu Škrlijina, Majci Božjoj Snježnoj u Čepiću i Materadi te Majci Božjoj od Zdravlja u Hreljićima i u Sošićima kod Rovinjskog Sela.

Slika 6. Procesija za blagdan Svetog Maura, zaštitnika grada Poreča

¹⁶ Ružić, P., Ruralni turizam, Pula, 2005. str. 23-25

Izvor: Glas istre, Crkvene svečanosti, dostupno na: <https://www.glasistre.hr/istra/2022/11/11/bogat-program-proslave-blagdana-svetog-maura-zastitnika-grada-poreca-829299> (pristupljeno 23.3.2023.)

Najvažniji je porečki svetac sveti Mauro. On je povijesna osoba zabilježena u dokumentima. Bio je jedan od prvih biskupa u Poreču. Zbog svoje svetosti, nije dokazano da je bio mučenik premda je možda podnio mučeništvo, proglašen je svetim i od devetog stoljeća redovito se svetog Maura slavi kao sveca zaštitnika porečke katedrale i biskupije.¹⁷ Projekt Sv. Mauro izuzetno je važan za razvoj religijskog turizma u Istri, primarni zadatak je kreirati putovanja krajolika i kulture, legendi i zbilje, na kojem posjetitelji prate put Sv. Maura od Eufrazijane do najmanjih crkvice na području Istre.

4.1.2. Ruralni turizam

Ruralni turizam uključuje svaku turističku aktivnost u ruralnim područjima. Dakle, ruralni turizam uključuje poljoprivredni turizam, ruralni turizam, sportski turizam, biciklistički turizam, gurmanski turizam i druge oblike turizma. Danas je potražnja za ruralnim turizmom sve veća zbog sve veće potrebe za mirom i istinskim odmorom u zaštićenom prirodnom okruženju i zdravoj klimi. Ruralni prostori i sve aktivnosti koje se nude temeljni su resursi za razvoj ruralnog turizma u destinaciji. Unutrašnjost Istre ruralno je područje Istarske županije koje obuhvaća rijetko naseljene gradove i sela Istre, s ugodnom klimom, bez buke, uređenim okolišem, čistom vodom, zrakom i obiljem hrane te bogatim kulturnim baština.

S druge strane, imamo središnju Istru, ruralno područje blizu mora, koje karakteriziraju uglavnom povijesni gradovi i sela, s bogatom povijesnom, arhitektonskom i kulturnom baštinom u ruralnom krajoliku.

Ruralni oblik turizma nudi izvrsne mogućnosti za bavljenje turizmom, smještaj u obnovljenim kamenim kućama, brojne aktivnosti na otvorenom, netaknutu prirodu, mir i tišinu daleko od gradske vreve. Ruralni turizam spaja dva sektora turizam i

¹⁷ Hrvatska katolička mreža, Kultura- Sveti Mauro, dostupno na: <https://hkm.hr/kultura/sveti-mauro-zastitnik-porecke-katedrale-i-biskupije/> (pristupljeno 23.3.2023.)

poljoprivredu koji zajedno oblikuju posebnu turističku ponudu, pa se zato nalazi u okviru seljačkog gospodarstva ili u seoskoj sredini, ali izvan gradova i urbanih sredina.¹⁸ Kada govorimo o ruralnom turizmu, možemo spomenuti nekoliko oblika takvog turizma, od kojih je najpoznatiji agroturizam, koji podrazumijeva korištenje smještaja, hrane, pića, zabave i drugih usluga, a sve to u objektu ili drugoj smještajnoj jedinici unutar tog gospodarstva. Ovaj oblik turizma poznat je i kao seoski turizam ili agroturizam. Primarna djelatnost u seljačkom gospodarstvu je poljoprivreda. Za razvoj ovog oblika turizma moraju postojati određeni uvjeti kao što su dobro opremljeno i organizirano gospodarstvo te educirani kadrovi za pružanje usluga.

U ruralnom turizmu gosti sudjeluju u svakodnevnom ruralnom životu, promatrajući i sami postajući sudionici života u destinaciji u kojoj se nalaze.¹⁹ Što se tiče smještaja, koriste se karakteristični objekti kao što su seoske kuće, farme, lovačke kuće i druge smještajne jedinice. Seoski turizam također uključuje aktivnosti u prirodi, zaštitu prirode, seoske karnevale i prodaju domaćih poljoprivrednih suvenira.

Kvaliteta ponude ovisi o činiteljima koji se odnose na njegovu okolišnu, klimatsku, rekreacijsku, vizualnu i komunalnu opremljenost. Osim toga na kvalitetu takvog turističkog gospodarstva utječu i ostali sadržaji koji se nude kao što su domaće životinje, uređeno dvorište, suvremeno opremljene smještajne jedinice, aktivno sudjelovanje u određenim poslovima na gospodarstvu i druge zanimljive aktivnosti koje bi mogle zanimati turiste prilikom boravka na takvom mjestu.²⁰

Kada govorimo o ruralnom ili seoskom turizmu, najbrže rastuća kategorija su seoske kuće za odmor. Seoska kuća je objekt koji gostima nudi smještaj i korištenje okućnice u seoskom okruženju, gdje gosti mogu sami pripremati hranu.

¹⁸ Ružić, P., Ruralni turizam, Pula, 2005. str. 15

¹⁹ Hrvatska puna života, ruralni turizam u Istri, dostupno na: <https://croatia.hr/hr-hr/ruralni-turizam/istra> (pristupljeno 19.3.2023.)

²⁰ Ružić, P., Ruralni turizam, Pula, 2005. str. 17

Slika 7. Ruralni turizam u Istri, kamena kuća u selu Matiki

Izvor: La casa di Matiki, Istarska kamena kuća Matiki, dostupno na: <https://www.matiki.com/galerija/> (pristupljeno 25.3.2023.)

La Casa di Matiki u istoimenom selu, smješтана na Žminjšćini u srcu ruralne Istre, s pogledom na šumu, vinograde i Učku, tipična je kamena istarska kuća okružena velikim vrtom. Imanje nudi autentično iskustvo stare istarske farme. Kuća je smješćena u samom srcu Istre. Kuća nudi jedinstven doživljaj boravka u ruralnoj Istri te potpuni doživljaj prirode i suživota s njome. Ovdje gosti dobivaju autentičan doživljaj stare istarske farme, bude se uz ljepotu krajolika i druženja s domaćim životinjama, dok ih svako jutro za stolom dočekuje gazdarica mijeseći i pekući topli domaći kruh uz bogate doručke spravljene od domaćih namirnica koje sama uzgaja, priprema ili kupuje od lokalnih proizvođaća. Oni koji žele mogu doživjeti čak i spavanje na sijenu i druženje sa magarcima.

4.1.3. Nautički turizam

„Nautički turizam naziv je za poseban oblik turizma u kojemu dominiraju plovdba i boravak turista u vlastitom ili tuđem plovilu te različite nautičke aktivnosti u turističke

svrhe i radi razonode.²¹ Za bolje razumijevanje ove definicije važno je dodati da se nautički turizam zapravo odnosi na kretanje turista svojim plovilima po vodenim površinama poput mora ili rijeka, kao i pristajanje na pristaništima i lukama u kojima se može odvijati i turistički promet, jer su pristanište i luka uređeni za potrebe turista. Takve ture uključuju krstarenja, jedrenje, nautičko kampiranje i više. Zahvaljujući bogatstvu prirodnih ljepota, čistog mora, razvedenom obalom i mnogobrojnim otocima te povoljnim klimatskim uvjetima te samom geografskom položaju Istra je destinacija koja je razvila i u svoju turističku ponudu uvrstila nautički turizam.

Ova vrsta turizma jedan je od najcjenjenijih oblika turizma u Hrvatskoj. Svake godine u Istri se zbog velike potražnje povećava broj vezova u marini, a sama marina je uređena tako da gosti uvijek mogu imati sve što im je potrebno. Istarska županija broji trinaest marina od kojih su četiri u sustavu ACI marina.²² Točnije, ACI marina Pula, ACI marina Umag, ACI marina Pomer i posljednja ACI marina Rovinj. Od ostalih marina koje nisu u sustavu ACI marina, ali imaju status marine su: marina Nautica u Novigradu, marina Červar Porat, marina Parentium u Poreču, marina Poreč, marina Vrsar, marina Valalta u Rovinju, marina Veruda i marina Bunarina u gradu Puli.

Možemo reći kako marine u Istri još uvijek nisu u potpunosti iskoristile svoj potencijal što se ogleda u nedostatku dodatnog sadržaja kao što su smještajni kapaciteti u marinama, sportski sadržaji, raznorazna ponuda s nautičkom opremom i tome slično. Nautički turizam zahtijeva ulaganja u infrastrukturu kako bi luke i marine mogle primiti potreban broj brodova kako bi zadovoljile potrebe svojih posjetitelja i omogućile im ugodan boravak na kopnu u luci ili marini.

²¹ Luković T., Nautički turizam hrvatske, Lučka uprava Dubrovnik, 2015., str.287.

²² Novak Yacht charter, popis marina u RH, dostupno na: <https://charter-novak.com/hr/informacije/popis-marina-u-hrvatskoj> (pristupljeno 23.3.2023.)

Slika 8. ACI marina u Puli

Izvor: ACI MARINAS, ACI marina Pula, dostupno na: <https://acimarinas.com/hr/marina/aci-pula/> (pristupljeno 23.03.2023.)

Golema prirodna luka koristi se od rane antike, a služila je i kao glavna ratna luka Austro-Ugarske Monarhije. U samom srcu te povijesne luke, na korak od Arene, smještena je ACI marina. ACI marina Pula prava je gradska marina, smještena u samome srcu Pule i ujedno jedina marina na Mediteranu koja pruža jedinstven pogled na rimski amfiteatar. ²³ACI Marina Pula otvorena je kroz cijelu godinu te sadrži 192 veza. U marini se također nalazi restoran i ostali sadržaji za nautičare.

4.1.4. Zdravstveni turizam

Putovanja iz zdravstvenih razloga jedan su od najstarijih oblika turizma. Ljudi su putovali kako bi pronašli lijekove za bolesti, išli su na masaže i putovanja, što je vodilo u toplice koje su danas poznate kao wellness. U Hrvatskoj je razvoj zdravstvenog turizma počeo krajem 19-og stoljeća u mjestima s ljekovitim čimbenicima kao što su kupališna mjesta, mjesta s ljekovitom vodom, klimatska lječilišta, mjesta bogata

²³ ACI MARINAS, ACI marina Pula, dostupno na: <https://aci-marinas.com/hr/marina/aci-pula/> (pristupljeno 23.03.2023.)

ljekovitim blatom i slično. Danas se zdravstveni turizam koristi i u svrhu očuvanja i poboljšanja zdravlja, kako psihičkog tako i tjelesnog.

U sklopu zdravstvenog turizma Istra nudi luksuzne hotele, lječilišni turizam, medicinske ustanove i stomatološke ordinacije s osmišljenim cjelovitim zdravstvenim uslugama. Ovakav sadržaj neizostavan je element razvoja takvog oblika turizma koji privlači goste koji nastoje poboljšati svoje zdravlje, popraviti izgled ili jednostavno smanjiti stres i povećati vitalnost.

Zdravstveni turizam se dijeli na tri različita oblika: medicinski turizam, lječilišni turizam i wellness turizam.

Kada govorimo o medicinskom turizmu u Istri možemo nabrojati pet poliklinika i zdravstvenih centara: dentalna poliklinika Morelato, dentalni centar Rident, zdravstveni centar Histrica Medic, Mythos Medical Spa - Boutique Hotel Valsabbion i poliklinika Peharec.²⁴

Pored medicinskog turizma važno je spomenuti i lječilišni turizam i najpoznatiji lječilišne centre u Istri, koje čine: Istarske toplice i Rovinjska bolnica za ortopediju i rehabilitaciju "Martin Horvat".

Istarske terme nalaze se u Motovunskoj šumi u blizini termalnih izvora. Znanstveno je dokazano da topla izvorska voda pomaže u liječenju kroničnog reumatizma, kožnih bolesti, bolesti gornjih dišnih puteva, ginekoloških bolesti i postoperativnoj rehabilitaciji.

Bolnica za ortopediju i medicinsku rehabilitaciju u Rovinju ima personalizirani pristup svojim pacijentima te nudi rehabilitaciju s punim ili polupansionom. Također uključuje različite vrste fizioterapije i rehabilitacije.

Ne smijemo zaboraviti treći oblik zdravstvenog turizma, a to je Wellness turizam. Obično se nalaze u hotelima, a u svojoj ponudi uglavnom imaju sadržaje poput masaža, tretmana lica, detoxa, bazena, suvremeni fitness, spa studio, sauna, sobe za opuštanje, solarij...

Najpoznatiji wellness centri su Kempinski Hotel Adriatic Istria, Hotel Coral Plava Laguna, Hotel Garden Istra Plava Laguna i Hotel Umag Plava Laguna u Umagu, zatim

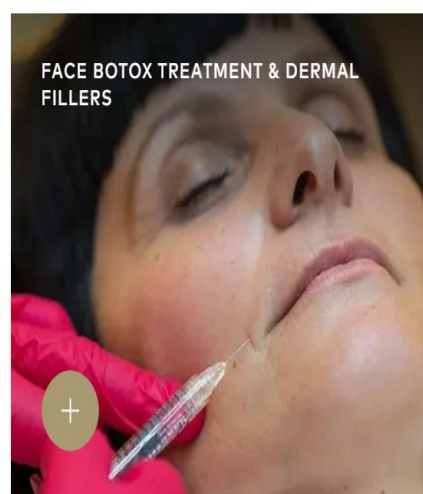
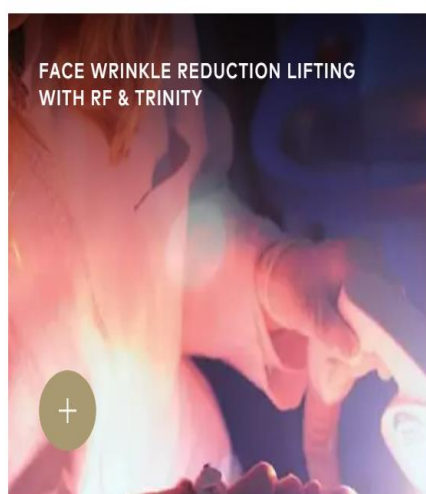
²⁴ Istra, zdravstveni turizam, dostupno na: <https://www.istra.hr/hr/dozivljaji/zdravlje-i-ljepota/zdravstveni-turizam> (pristupljeno: 23.3.2023.)

Hotel Nautica, Aminess Maestral Hotel u Novigradu, Heritage Hotel San Rocco u Brtonigli, San Servolo Wellness & Beer Spa i Mulino Luxury Boutique Hotel u Bujama, Valamar Collection Isabella Island Resort, Hotel Parentium Plava Laguna, Hotel Molindrio Plava Laguna, Valamar Diamant Hotel & Residence, Hotel Flores i Valamar Pinia Hotel u Poreču, Grand Park Hotel Rovinj, Hotel Lone u Rovinju, Grand Hotel Brioni Pula, Park Plaza Histria i Boutique Hotel Oasi u Puli. ²⁵

Slika 9. Primjer medicinskog turizma: Mythos medical spa – Boutique Hotel Valsabion, Pješćana uvala (okolica grada Pule)

MYTHOS MED SPA

FACE TREATMENTS:
SKIN REJUVENATION
WRINKLE REDUCTION
SKIN TIGHTENING

Izvor: Valsabion, Medicinski turizam, dostupno na: <https://valsabbion.hr/hr/mythosSpa#medSpaFaceTreatments> (pristupljeno: 23.03.2023.)

Mythos Medical Spa - Boutique Hotel Valsabbion nudi razne programe mršavljenja, anticelulitne terapije, limfna drenaže, masaže, aromaterapije, fangoterapija, mini lifting, kromoterapija, anti-age terapija, depilacije i pedikure. U sklopu medicinsko-estetskih programa nudi mezoterapiju, piling, terapiju vena i kapilara, epilacija. U sklopu fitnesa-fitnes program za sagorijevanje masti, rehabilitaciju u vodi, hidromasažu i saunu. Također tretmane lica kao što su pomlađivanje kože, smanjenje bora i zatezanja kože lica. ²⁶

²⁵ Istra, Wellness hoteli, dostupno na: <https://www.istra.hr/hr/dozivljaji/zdravlje-i-ljepota/wellness-hoteli?page=3> (pristupljeno: 23.03.2023.)

²⁶ Mythos Medical spa, ponuda, dostupno na: <https://www.istra.hr/en/experience/health-and-wellness/health-tourism/mythos-medical-spa-boutique-hotel-valsabbion> (pristupljeno: 23.03.2023.)

4.1.5. Kulturni turizam

Kako suvremeni načini života smanjuju polarizaciju između posla i slobodnog vremena, to se uz povećanje obrazovne i kulturne razine stanovništva odražava i na pojavu novih turističkih profila. Specifični interes, koji utjelovljuje dva temeljna motiva: novost i edukaciju, posebno primjenjiv na segment kulturnog turizma. Krajnji rezultat je da se selektivni oblik kulturnog turizma razvija u izuzetno složen specifičan oblik turizma, s višestrukim aktivnostima, među kojima je i iskustvo posjetitelja. Kulturni turizam zapravo je oblik turizma u kojem dominira interes za potražnjom objekata i sadržaja kulturnih obilježja. Pojam kulturnog turizma uglavnom se odnosi na putovanja koja uključuju posjete kulturnim resursima bez obzira na izvorni motiv, te kroz aktivnosti ljudi izvan njihovog uobičajenog mjesta stanovanja.

Kulturni turizam možemo najjednostavnije reći da se kultura u turizmu može definirati kao cjelokupna turistička infrastruktura i duhovna vrijednost koju neka zajednica osjeća na svoj način. Kulturni turizam nije samo promatranje i obilazak povijesnih lokacija, muzeja, i dr. nego i aktivnog sudjelovanja u kulturnim aktivnostima kao što su fotografiranje, plesanje i dr.²⁷

U Istri je stvorena pozitivna klima u kojoj se radi na razvoju kulturnog oblika turizma. To nije slučaj samo za Istarsku županiju, nego i na državnoj razini. Potrebno je uspostaviti odgovarajući menadžment kulture i turizma. Stavlja se imperativ na stvaranje pozitivnog okruženja koje će promicati razvoj kulturnog proizvoda, također je potrebno podupirati stupanj znanja potrebnih za razvoj kvalitetnih kulturnih proizvoda te prilikom toga voditi računa o promociji i distribuciji. Iz toga možemo zaključiti kako je očito da je kulturni turizam takav selektivni (specifični) oblik turizma koji zahtjeva izniman trud, ulaganje i rad da bi se konačan rezultat isplatio u kontekstu interesa turističke destinacije, ali i turista.

Kulturni turizam teško je definirati kao vrstu turizma jer ga svatko doživljava na svoj način. Posjet kulturnim i povijesnim znamenitostima ne mora nužno značiti isto za sve turiste. Ako uzmemo u obzir njihovo obrazovanje, neki ga doživljavaju kao nešto sveto i posebno, dok se drugi dive njihovim arhitektonskim nacrtima. Neki će ga vidjeti kao

²⁷ Dujmović, M., Kultura turizma, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, 2014, str.109

umjetničko djelo koje je odoljelo zubu vremena, dok će ga mlađi vidjeti sasvim drugačije.

Istra ima bogatu povijest s brojnim kulturnim spomenicima i atrakcijama, kao i brojnim kulturnim događanjima i običajima. Gotovo svaki grad, mjesto i obala ima neki vrijedan spomenik ili relikviju iz antičkih, rimskih ili drugih vremena.

Najpoznatiji od njih je amfiteatar u Puli koji godišnje posjeti preko 300.000 posjetitelja te ostali antički i rimski spomenici kao što su Slavoluk sergijevaca, Augustov hram i ostaci mnogobrojnih rimskih vila, a zatim spomenimo otočje i Nacionalni park Brijuni.

Poreč je poznat po Eufrazijevoj katedrali, koju je UNESCO proglasio svjetskom baštinom, a i poznata uskotračna željeznica Palenze koja je povezivala Poreč s Trstom.

Zatim najveća istarska crkva Sv. Blaža u Vodnjanu sa zbirkom sakralne umjetnosti i sačuvanim mumificiranim tijelima nekoliko svetaca.

Unutrašnjost poluotoka krasi srednjovjekovni dvorci od kojih je najpoznatiji onaj u Svetvinčentu, Morosini-Grimani, te brojne kapelice. Gotovo svaki grad ili selo domaćin je mnogih događanja koja podjednako privlače turiste i lokalno stanovništvo. Najpoznatije manifestacije su trodnevna "Trka na prstenac" u Barbanu, zatim poznata pučka fešta "Bartulja" u Žminju, tradicionalne Rovinjske noći i mnoge druge aktivnosti. Pučke fešte održavaju se i u primorskim gradovima, kao što su poznate ribarske fešte u Fažani, Vrsaru i drugim mjestima.

Slika 10. Župna crkva Sv. Blaža u Vodnjanu

Izvor: Župa Vodnjan, Sv. Blaž, dostupno na: <http://zupavodnjan.com/crkve/sveti-blaz#!> (pristupljeno 25.03.2023.)

Crkva sv. Blaža u Vodnjanu, rimokatolička crkva posvećena sv. Blažu. Građena je od 1760. do 1800. godine i najveća je crkva u širokoj okolici. Visina crkvenog tornja iznosi 62 metra. U crkvi se nalazi zbirka relikvija i mumije svetaca.²⁸ Sveta Tijela zajedno s relikvijama svetih u vodnjansku je župnu crkvu iz Venecije, 23. lipnja 1818. godine dovezao akademski slikar Gaetano Gresler. Zahvaljujući njemu u Vodnjanu se čuvaju neraspadnuta Tijela: nadbiskupa sv. Leona Bembo (+1188.), svećenika sv. Ivana Olini (+1300.), benediktinske opatice sv. Nikoloze Bursa (+1512.), te manji neraspadnuti dijelovi oficira sv. Sebastijana (+282.), djevice i mučenice sv. Barbare (+288.), pokornice sv. Marije Egipatske (+522.) i desni kažiprst carigradskog patrijarhe sv. Eutihia (+582.). Tijela kao i ostaci nisu balzamirani i kao takvi predstavljaju neobjašnjivi fenomen samoočuvanosti.²⁹

²⁸ Vodnjan, Župna crkva svetog Blaža u Vodnjanu, dostupno na: <https://vodnjandignano.com/hr/sveti-blaz-vodnjan/stranica/67> (pristupljeno 26.03.2023.)

²⁹ Župa Vodnjan, Sveta tijela, dostupno na: <http://zupavodnjan.com/sveta-tijela> (pristupljeno 26.03.2023.)

4.1.6. Gastronomski turizam

Gastronomija Istre postala je važan dio njezinog turističkog proizvoda te tako predstavlja gastro-turizam Istarske županije. Važan je dio istarskog turističkog proizvoda jer turistima pruža čaroban doživljaj konzumiranja tradicionalne istarske kuhinje. Master planom Istarske županije 2015.-2025. definiran je gastronomski turizam Istre kao vrsta selektivnog oblika turizma u Istri, koji se uglavnom nalazi u središnjem dijelu poluotoka, jer se na tom području održava većina gastronomskih događanja koja privlače turiste.

Gastronomski turizam usko je povezan s kulturnim turizmom, jer nacionalna kuhinja predstavlja ljude, prehrambene navike i razne karakteristike neke destinacije. Može se definirati kao turizam čiji je cilj zadovoljiti interes turista. Ova vrsta turizma uključuje konzumaciju hrane i pića, posjete raznim sajmovima hrane, radionice te kupnju specifičnih specijaliteta poput vina, tartufa i maslinovog ulja. Kuhari su važni za gastronomski turizam jer mnogi turisti posjećuju restorane kako bi kušali jela slavних kuhara. Istarska županija nudi mediteransku kuhinju.

Istarska se kuhinja uglavnom oslanja na morske plodove, aromatične začine, domaće vino, maslinovo ulje, domaću tjesteninu i ostale tradicionalne. Kao važan trag u gastronomiji Istarske županije navodi se zaštita pršuta kao izvornog proizvoda. Nadalje, tu su i proizvodi poput bijelog tartufa, maslinovog ulja, sira, meda i vina. Kao regija koja je okružena morem, Istra je poznata po vrhunskim restoranima koji u svojoj ponudi imaju riblje specijalitete. Tokom ljetnih mjeseci odvijaju se razne manifestacije na kojima se nude specijaliteti pojedinih vrsta riba. Osim toga mnogi restorani nude omiljena i sve popularnija jela od istarske tjestenine s tartufima. Istra ima poznate i vinske staze i vinske podume u sklopu kojih su male kušaonice koje su jako interesantne kako za domaće tako i za strane goste.

Pošto je Istra poznata i po svjetski dobrim vinima, kao prepoznatljiv proizvod nastale su vinske ceste kojih ima ukupno sedam i one prvenstveno služe za promociju vina i vinogradarstva. Uz to što se u restoranima nude tradicionalna jela, Istra u ljetnim mjesecima ima mnoge gastronomske manifestacije poput Dana tartufa u Buzetu, Motovunu i Livadama, zatim Srdela fest u Novigradu, Smotra vina u Gračišću i mnoge

druge.³⁰ Od manifestacija znane su još i Gastro show fužijada koja se održava u općini Kanfanar te Dani ulja i vina u Vodnjanu pošto je hvaljeno i kvalitetno maslinovo ulje neizostavan proizvod, uvršten u svjetske brošure i nagrađivano na svjetskim natjecanjima.

Što se gastronomije tiče Istra ne zaostaje ni za proizvodnjom meda, sira, mesa pogotovo onog od istarskog goveda i raznih prerađevina od voća i povrća koji se mogu kupiti na raznim sajmovima koji se organiziraju nekoliko puta godišnje diljem Istre.

Slika 11. Vinski hotel i vinarija Meneghetti

Izvor: Meneghetti, dostupno na: <https://meneghetti.hr/> (pristupljeno: 27.03.2023.)

Zagrebački odvjetnik Miroslav Plišo kupio je krajem prošlog stoljeća manji posjed na kojem je želio provoditi vrijeme i uzgajati masline. Danas je od njegove ideje nastao impresivan wine resort koji se svake godine nadopunjuje i raste. Na ovom posjedu goste očekuje odličan smještaj i fantastična enogastronomska ponuda u kojoj se ističu izvrsna maslinova ulja i vina. Sve je počelo davnih dana s dvije etikete: Meneghetti

³⁰ Istarska internetska enciklopedija, Istrapedia, dostupno na: <https://www.istrapedia.hr/en/natuknice/846/gastronomija> (pristupljeno 27.03.2023.)

white i Meneghetti red koje se proizvode od internacionalnih sorti grožđa, a danas su na tržištu prisutni s još desetak etiketa.³¹

Istarski poluotok krasi drevna, autohtona, tradicionalna istarska gastronomija, satkana autohtonim jelima koja niti jednog turista neće ostaviti ravnodušnim. Istarska kuhinja temelji se na jednostavnim jelima koja su nekada pripremale istarske žene, bez previše složenosti i pretjeranih količina namirnica u jelima, ali i s dodatkom začina. Stoga za istarsku kuhinju vrijedi poslovice "manje je više" jer uz malo namirnica i jednostavnu pripremu mogu se dobiti prvoklasna jela.

4.1.7. Ekoturizam

Ekoturizam se pojavio i počeo definirati kao oblik turizma koji naglašava načela očuvanja i ekološki odgovornog ponašanja, temeljen na rastućem interesu za prirodni okoliš. Ogromna veza između turizma i zaštite okoliša počela se snažno naglašavati 1970-ih, a pojam ekoturizam postao je šire korišten kasnih 1980-ih, dijelom kao odgovor na negativne utjecaje masovnog turizma na prirodna područja. Rezultat je povećana svijest o zaštiti netaknute prirode i okoliša.

Ekoturizam je jedna od najčešće spominjanih i medijski izvještavanih vrsta turizma u svijetu, iako to nije vrsta turizma koja donosi najveće ekonomske koristi. Ekoturizam je vrsta turističke revolucije, pa je njegova promocija mnogo veća od ostalih vrsta turizma. Ovaj trend zahvaća i Hrvatsku koja ima vrlo bogate resurse za razvoj ekoturizma u europskim okvirima. Glavna značajka ekoturizma je zaštita i očuvanje prirodnih i kulturnih resursa.

Za ekoturizam nisu potrebna velika ulaganja u infrastrukturu, jer ni turisti koji uživaju u ovakvom turizmu ne traže puno. Ekoturizam se nalazi u svakoj vrsti turizma koji se odvija u prirodi, zapravo svi oblici turizma na neki način štite prirodne resurse, vode računa o ekologiji i održivom turizmu, jer to je jedini ispravan način zaštite prirode i ekologije. Temeljni principi koji su karakteristični za ekoturizam su konzervacija prirodnog okruženja, ekološka održivost, edukacija o zaštiti prirodnog okoliša,

³¹ Istra, Meneghetti vina, dostupno na: <https://www.istra.hr/hr/gourmet/vino/vinari/meneghetti-vina> (pristupljeno 27.03.2023.)

uključenost i doprinos boljitka lokalnih zajednica, zadovoljstvo posjetitelja koje proizlazi iz ekoturističkog iskustva.³²

Ekološki proizvodi su proizvodi koji su proizvedeni i označeni u skladu s odredbama Zakona o ekološkoj proizvodnji poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda i propisa donesenih na temelju spomenutog zakona. Istarski proizvođači djeluju kroz udrugu "Ekoproizvodi Istre". Ekološki proizvodi u ponudi Istre uključuju ekstra djevičansko maslinovo ulje, proizvode od smokava, med i ostale pčelinje proizvode, craft pivo, lavandu i ostalo ljekovito i aromatično bilje, vino, brašno, tjesteninu, žitarice, ekološki uzgojeno povrće i proizvode od industrijske konoplje.

Istra također ima plaže i marine s plavom zastavom. Program Plava zastava za plaže i marine međunarodni je ekološki program zaštite morskog i obalnog okoliša čiji je glavni cilj održivo upravljanje i upravljanje morskim i obalnim područjima. Danas je plava zastava postala vrlo vrijedan turistički pečat u svijetu, a postala je i glavni simbol kada sve više turista bira svoje destinacije. Plava zastava je najpriznatiji model ekološkog odgoja i obrazovanja i obavješćivanja javnosti, kada je u pitanju briga za more i obalu.³³

Marine s plavom zastavom u Istri su ACI marina Umag, ACI marina Pomer, ACI marina Pula i marina Parentium u Poreču, neke od plaža s ovom oznakom su plaža Laguna Stella Maris, plaža Špadići u Poreču i Donji Špadići, plaža Barbariga Vodnjan i druge. Tu su i zelene plaže, odnosno ekološke plaže koje u svoj okvir upravljanja implementiraju aspekte održivosti, u Istri su to gradsko kupalište u Poreču, plaža Karpinjan u Novigradu i plaža Girandella u Rapcu. Događanja u Istri uključuju festival moru aMORE - Ocean Festival u Poreču koji organizira filmske projekcije, izložbe, radionice, akcije čišćenja obale i podmorja, panel rasprave, predavanja i događanja. Tu je i lokalna web tržnica, udruga koja Istrijanima i gostima predstavlja autohtone istarske poljoprivredne proizvode proizvedene i prerađene tradicionalnim tehnikama u Istri te Festival samoniklog bilja.

Istra ima mnogobrojna zaštićena područja kojima upravlja javna ustanova Natura Histrica, a zaštićena područja koja se mogu posjetiti su Kontlja i Motovnuska šuma

³² Dujmović, M., Kultura turizma, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, 2014, str. 200-201

³³ Međunarodna plava zastava za plaže i marine, dostupno na: <https://www.lijepa-nasa.hr/plava-zastava/> (pristupljeno 27.03.2023.)

posebni rezervati šumske vegetacije, Limoski zaljev posebni rezervat u moru, paleontološki rezervat Datule Barbariga, Palud posebni ornitološki rezervat, Jama Baredine geomorfološki spomenik prirode, Špilja Feštinsko kraljevstvo, Pazinski ponor, Zipline Pazinska Jama, Speleoavantura Pazinska jama, nacionalni park Brijuni i park prirode Učka.³⁴

U Istri su u sklopu eko ponude eko punionice za električne automobile i električne bicikle, eko muzej Batana u Rovinju, kuća istarskog maslinovog ulja u Puli, Istarski ekomuzej Stella i park Kažuna, kao i ekološke aktivnosti poput paraglidinga i letenja zmajem, slobodnog ili sportskog penjanja, trčanja po Istri ili brdskog biciklizma po zahtjevnim stazama, istraživanja špilja i skakanja s padobranom.

Slika 12. Ekomuzej Batana u Rovinju

Izvor: Batana, Ekomuzej, dostupno na: <https://www.batana.org/hr/naslovna/>

Ekomuzej batana je ekomuzej u gradu Rovinju. Otvoren 2004. godine kao prvi ekomuzej u Hrvatskoj. Predstavlja poseban način upravljanja baštinom u rukama lokalne zajednice. Posvećen je ribarskoj brodići batani i lokalnoj zajednici koja ju je

³⁴ Istra ecoxperience, Sve eko iz Istre, dostupno na: <file:///C:/Users/PC/Downloads/istra-ecox-hr-en-2020-web.pdf> (pristupljeno 27.3.2023.)

prepoznala kao svoj baštinski simbol³⁵. Ekomuzej Batana svojim raznorodnim programima istražuje, vrednuje, štiti, interpretira, re-kreira, prezentira i komunicira materijalnu i nematerijalnu maritimnu baštinu te aktivno osnažuje kulturni identitet i posebnost grada Rovinja kao mjesta ugodnog za život za sve svoje stanovnike i kao jedinstvenog odredišta za sve svoje posjetitelje.³⁶

4.1.8. Sportski turizam

Zbog blage klime i prekrasne prirode opet su stvoreni savršeni uvjeti koji pogoduju svim sportovima. Istra ima prekrasne prirodne vrijednosti koje se mogu iskoristiti za kvalitetan odmor. Kao takav, nudi širok izbor tjelesnih aktivnosti za ljubitelje slobodnog vremena,iskusne ljude i one željne malo više uzbuđenja. Najveći hrvatski poluotok ima označene biciklističke staze i posebne karte za njih. Neke staze su u gradovima i urbanim područjima, dok su druge u brdovitim predjelima i šumama. Uz biciklizam, sve je popularnije planinarenje ili orijentacijsko trčanje i planinsko trčanje po označenim stazama. Penjanje je sport koji je prerastao u cjelogodišnji sport, pa Istra iz godine u godinu proširuje svoju ponudu aktivnosti koje postaju sve zanimljivije za rekreativce,iskusne ljude, pa čak i za cijelu obitelj.

Uz ostale sportove, pješaćenje je također atraktivan sport za turiste, jer u Istri pješačke staze prolaze kroz vinograde, maslinike, obalu, arheološka nalazišta zatim po prekrasnim obroncima i ravnicama. Svaki od njih ima svoju priču, i dopuštajući pješaćenje u svim godišnjim dobima.

Osim pješaćenja važno je spomenuti i jahanje kao još jedan sport zastupljen u Istri za koji se sve više javlja interes kako domaćih tako i stranih turista. U Istri postoji šest konjičkih centara. Postoje rančevi s konjima za jahanje, škole jahanja, konji za izlete u prirodu i konji za terapijske svrhe, pa se jahanje može svrstati i u wellness odnosno zdravstveni turizam. Od atraktivnih sportova izdvajamo golf koji je također vrlo atraktivan za domaće i strane turiste, od kojih se jedno od najatraktivnijih nalazi na Brijunskom otočju, Istra je također poznata i po tenis terenima.

³⁵ https://hr.wikipedia.org/wiki/Ekomuzej_batana (pristupljeno 27.3.2023.)

³⁶ Ekomuzej Batana, Info točka o ekomuzeju, dostupno na: <https://www.batana.org/hr/ekomuzej-batana/info-tocka-o-ekomuzeju/> (pristupljeno: 27.3.2023.)

Još jedan vrlo raširen i popularan sport koji danas služi u svrhu turizma je jedrenje. Tokom cijele godine održavaju se regate odnosno natjecanja na kojima prisustvuje velik broj stranih državljana i jedriličara iz cijele Hrvatske. Najatraktivnija nautička područja za jedrenje u Istri su gradovi Pula, Poreč, Rovinj, Umag i nacionalni park Brijuni. Poznati jedriličarski klubovi na tim područjima su jedriličarski klub Delfin u Puli, jedriličarski klub Galeb water sports u Umagu, jedriličarski klub Vito Nautika u Medulinu, jedriličarski klub Windsurf Station u Fazani, jedriličarski klub Horizon u Poreču, Windsurfing club Sinovi vjetra u Poreču, jedriličarski klub Maestral u Rovinju, jedriličarski klub Bonaca u Novigradu³⁷

Slika 13. Full moon regata u Puli

Izvor: Jedriličarski klub Delfin u Puli, dostupno na: <https://www.jkdelfin.hr/>

JK Delfin je neprofitna udruga, jedriličarski klub iz Pule koji okuplja jedriličare entuzijaste krstaše uglavnom iz Hrvatske i Slovenije, a u manjem broju i jedriličare iz Njemačke, Italije i Engleske. U 2022. godini organizirali su prvo izdanje regate pod nazivom Full moon. Natjecanje je organizirano i ove godine. Ovogodišnje drugo

³⁷ IstraSun, jedrenje, dostupno na: <https://www.istrasun.com/istra/jedrenje> (pristupljeno 28.3.2023.)

izdanje okupilo je gotovo dvostruko više ljubitelja mora, vjetra i jedrenja nego prošle godine te je prijavljeno 90 brodova u kojem će sudjelovati 300-tinjak jedriličara prvenstveno iz Hrvatske i Slovenije kojima će se pridružiti jedriličari iz Litve, Austrije, Italije i Mađarske.³⁸

Sukladno svemu navedenom, mogućnosti za sportski i rekreacijski turizam u Istri su ogromne, ali rijetko iskorištene. Za to je ključna suradnja javnog i privatnog sektora odgovornih za razvoj turizma, što će dovesti do održivosti turizma u Istri i u Republici Hrvatskoj ako se neometano razvija prije sezone i u postsezoni.

4.1.9. Turizam događaja

U literaturi se turizam događaja naziva manifestacijskim turizmom, gdje putovanja pokreću specifični događaji odnosno manifestacije. Takvi događaji mogu biti različitog karaktera i samim time imaju različita obilježja, pa tako mogu imati obilježja kulture, zabave, sporta i umjetnosti. Manifestacije pogoduju destinaciji da se stvori pozitivan imidž, obogati ponuda i ostvari ekonomska korist. Turisti često posjećuju destinaciju kako bi prisustvovali nekom događaju, bilo da se radi o koncertu ili festivalu.

Festivali su kulturni fenomeni povezani s obilježavanjem nekog važnog datuma. Manifestacije svečanog karaktera, poput karnevala, umjetničkih i glazbenih festivala, festivala hrane i vina, sportskih događaja, kasnije su dobile turističku funkciju i sada pomažu obogatiti ponudu destinacije i privući veliki broj turista. Može se reći da je turizam aktivnosti obogatio destinacije u kulturnom i zabavnom smislu.

Turizam događanja je oblik turizma koji se brzo razvija. Kao osnova ovog oblika turizma su manifestacije, na taj se način ostvaruje interakcija između ljudi i mjesta. Ono što je jedinstveno u event turizmu je to što događaji nikada nisu isti, uvijek se mijenjaju, pa netko mora biti tu da doživi to iskustvo.

Manifestacijski turizam u Istri još nije u potpunosti razvijen, ali se radi sve više i svake godine ima pomaka. Uz lokalne manifestacije kao što su Dani mladog

³⁸ JK Delfin, regate, dostupno na: <https://www.jkdelfin.hr/> (pristupljeno 28.3.2023.)

maslinovog ulja u Vodnjanu, Mirisi i okusi Istre i festivali u raznim istarskim gradovima, popularna su događanja i izvan Hrvatske poput glazbenih festivala, koncerata i Pulskog filmskog festivala. Osim glazbenih festivala, nadaleko je poznat i Croatia Bike Week, manifestacija koja se već dugi niz godina održava i privlači ljubitelje moto sporta.

Slika 14. Croatia bike week- Hrvatski tjedan motora u Puli

Izvor: Croatia bike week, Pula, dostupno na: <http://www.croatiabikeweek.com/>

Hrvatski tjedan motora, međunarodni je susret koji već 25 godina okuplja zaljubljenike u motocikle, njihove proizvođače. Ovoga ljeta organizira se 26. Croatia Bike Week, jednog od najvećeg moto okupljanja u Europi.

Svake godine motociklisti organiziraju i veličanstveni defile gradom na kojem ih je iz godine u godinu sve više. Hrvatski tjedan motora okuplja na desetke tisuća posjetitelja. To bude jedan od najupečatljivijih događaja godine. Posjetitelji dolaze iz cijelog svijeta, SAD-a, Kanade, Rusije, Litve, Novog Zelanda, Austrije, Njemačke,

Velike Britanije, Slovenije, Italije, Srbije, Bosne i Hercegovine, Finske, Austrije, Mađarske i mnogih drugih zemalja.³⁹

³⁹ Hrvatski tjedan motora/ Croatia bike week, Manifestacija u Puli, dostupno na: <https://www.croatiabikeweek.com/> (pristupljeno 30.3.2023.)

5. SWOT ANALIZA DESTINACIJE

SWOT analiza je analiza koja se može koristiti za procjenu strategije poduzeća ili destinacije. Elementi ove analize su prednosti, slabosti, mogućnosti i prijetnje. U ovom poglavlju govorit će se o jakim stranama (strenghts) , slabim stranama (weaknesses), mogućnostima (opportunities) i ograničenjima (threats) turizma u Istarskoj županiji. Jake i slabe strane pokazat će pozitivne i negativne karakteristike, a mogućnosti i ograničenja pokazati će na koji način možemo iskoristiti vanjsko okruženje za daljnji razvoj i na što treba obratiti pozornost.

Kroz SWOT analizu najbolje ćemo razumjeti snage, slabosti, prilike i prijetnje s kojima se Istarska županija trenutno suočava. Ali prije nego što prijedemo na tablice, važno je napomenuti da je SWOT analiza, analiza koju turističke destinacije koriste za procjenu svojih razvojnih strategija.

Tablica 3. SWOT analiza Istarske županije kao turističke destinacije

SNAGE	SLABOSTI
Ljepota i raznolikost krajolika	Nedostatak parkirnih mjesta
Čistoća i kvaliteta mora	Nedostatak destinacijskog identiteta
Atraktivna zaštićena područja	Marketing destinacije
Zemljopisni položaj	Poprilično skupa destinacija
Razvedenost obale, brojni otoci	Kratka turistička sezona
Značajan imidž destinacije	Nedovoljno zabavnih sadržaja
Ugodna mediteranska klima	Solidna lokalna infrastruktura
Prometna infrastruktura	Nezadovoljavajući javni prijevoz
Smještajni kapaciteti	Loša signalizacija i informacijski sustavi za turiste
Bogata kulturna i povijesna baština	Preopterećen promet tokom turističke sezone

PRILIKE	PRIJETNJE
Ekonomski razvoj manje razvijenih područja	Sezonalnost
Ulaganje u kvalitetu ponude	Zagađenje okoliša
Povećanje potrošačke snage	Slaba lojalnost tržišta
Produljenje turističke sezone	Velike razlike cijene i kvalitete
Iskorištavanje EU fondova	Nestabilna ekonomsko-politička situacija
Poraditi na kvaliteti ugostiteljskih i smještajnih objekata	Nedostatak kvalificirane radne snage, a i radne snage općenito
Izgraditi bolju promociju i marketing	Konkurencija

Izvor: izrada autora

Na temelju analize osnovnih obilježja Istre kao turističke destinacije može se izvući nekoliko osnovnih zaključaka. Istra je vrlo uspješna turistička destinacija čiji se razvoj temelji na jedinstvenoj prirodnoj i društvenoj, materijalnoj i nematerijalnoj baštini. Osim toga, razvoj ove destinacije ovisi o komparativnim prednostima kao što su geostrateški položaj, klima i sl. Od ostalih pozitivnih čimbenika razvoja treba istaknuti kvalitetno izgrađenu infrastrukturu te razvojne projekte na ovom području u posljednjih nekoliko godina.

SWOT analizom prikazana su bitna obilježja promatrane turističke destinacije. Identificirani su i unutarnji i vanjski čimbenici za njen razvoj. Prema mogućim strategijama budućeg razvoja, smatra se korisnim primjenjivati strategije koje minimiziraju slabosti i prijetnje. Isto tako trebalo bi raditi na iskorištavanju prilika koje su navedene u tablici. Istra se smatra destinacijom s brojnim prednostima i više puta je dokazala svoju turističku uspješnost. Kako bi se osigurala veća stabilnost i dugoročni razvoj turističkog sustava, ono s čime se u budućnosti moraju suočiti jest fokusirati se na smanjivanje i uklanjanje slabih karika, a samim time i na uklanjanje prijetnji iz okruženja.

6. EVALUACIJA OBITELJSKOG AGROTURIZMA U ISTRI - TOMAŽEVA KONOBA

Agroturizam je oblik selektivnog turizma, a popularnost i potražnja ovog načina odmora uvjetuje brzi razvoj agroturizma kako bi se zadovoljile potrebe tržišta. Agroturizam je vrsta turizma u kojem domaćini osiguravaju smještaj u vlastitom poljoprivrednom gospodarstvu te omogućuju turistu da izravno sudjelujete u svim aktivnostima: njegovanju flore i faune, uzgoju i berbi hrane specifične za taj kraj. Pojam agroturizam pojavio se krajem dvadesetog stoljeća i smatra se važnim dijelom ruralnog turizma. Često se naziva seoski turizam ili zeleni turizam, a u ovom se konceptu uglavnom odnosi na boravak turista na selu, svježem zraku i u prirodnom okruženju. Ruralni turizam bitna je komponenta održivog razvoja, važna alternativa masovnom turizmu i odgovor na sustavnu štetu koju masovni turizam uzrokuje okolišu.

Agroturizam u Istri pridonosi jačanju lokalnih vrijednosti, prepoznatljivosti destinacije i očuvanju ruralnih područja u unutrašnjosti Istre. Osnovna djelatnost agroturizma je poljoprivredna proizvodnja. Agroturizam je djelatnost u kojoj sudjeluju svi članovi koji žive na poljoprivrednom gospodarstvu, što je karakteristično za obiteljski posao. Domaćinstvo većinu svojih proizvoda i prerađevina prodaje izravno gostima. Osim pružanja ugostiteljskih usluga, gospodarstvo nudi i usluge smještaja i sudjelovanje u aktivnostima gospodarstva, što je jedna od karakteristika kompletne usluge gospodarstva.

Vjerni tradiciji, kulinarstvu i tehnologiji, obitelj Vošten osnovala je obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo koje posjetiteljima nudi užitek domaćih kulinarskih delicija: od suhomesnatih proizvoda pripremljenih u vlastitoj pršutarnici do mesnih proizvoda pripremljenih u kuhinji konobe. Selo Vošteni je šarmantno mjesto na zapadu Istre, svojim privilegiranim položajem i slikovitim krajolicima posjetiteljima nudi priliku za odmor i predah od užurbanog tempa gradskog života.

Prekrasne, netaknute staze pravo su olakšanje za ljubitelje prirode i neumorne šetače. A oni romantičniji i smireniji mogu usred sela popiti kap bistre izvorske vode i malo odrijeti. Povlašten položaj sela pruža gostima priliku da se upoznaju s poviješću i važnim znamenitostima zapadne i središnje Istre, poput bazilike sv. Petra.

Lovreč (Sveti Lovre) - samo tri kilometra od grada, ruševina srednjovjekovnog grada Dvigrada ili živahnih gradova Poreča i Vrsara.

Slika 15. Tomažova konoba, vlasnik Miro Vošten sa suprugom Marijom

Izvor: Tomažova konoba, obiteljski agroturizam, <https://tomaso.hr/hr/>

Čim dođete u konobu Tomaž u selu Vošteni, osjećate se toplo i ugodno, kao da ste kod kuće. Vlasnik je Miro Vošten. Ove godine su posadili čak 400 novih ulika (maslina) u okolici sela, uz postojećih 250 starih. Obitelj se bavi raznim ugostiteljskim i poljoprivrednim djelatnostima, uključujući nagrađivane mesne delikatese poput pršuta, kobasica, ombola i panceta, također se bave i iznajmljivanjem apartmana. Na mjestu stare kuće, vlasnik Miro, izgradio je novu višekatnicu.

U početku je počeo sam, a supruga mu je pomagala vikendom. Otvaranje konobe poklopilo se s otvaranjem kuća za odmor u ovom kraju, pa su osim domaćih jedan za drugim počeli pristizati i strani gosti. To je zahtijevalo proširenje kapaciteta kuhinje, ali i konobe. Kapacitet je 30-40 gostiju u zatvorenom prostoru i 70 ljudi na terasi ljeti. Hrana se priprema po starinskim istarskim receptima. Sada rade petkom, subotom i nedjeljom, ali ako se naruči veća grupa od minimalno 10 osoba otvoreni su i radnim danom. Tijekom manifestacije Turističke zajednice središnje Istre "Jesen na

trgovima" posluživali su njoke s crnim vinom, kobasicom, slaninom i pršutom te domaće ubrane lisičarke i vrganje. Za desert se nudilo jesenske kolače s jesenskim plodovima poput jabuka, grožđa, šipka i naranče.

Slika 16. Pršutarna iznad konobe

Izvor: Tomažova konoba, obiteljski agroturizam, <https://tomaso.hr/hr/>

Pretežno gosti preferiraju hladna predjela: pršut, panceta, ombolo, kobasice, vratina, iz vlastite proizvodnje. U ponudi je isto sir od tartufa, istarski sir i kravliji sir u teranu. Od glavnih jela tu se može pronaći šugo od boškarina ili šugo od domaće kokoške s njokima, fužima ili pljukancima te domaća tjestenina s tartufima.

Uglavnom rade obiteljski, ponajviše sam Miro, supruga Marija i kćer Anamarija sa mužem, ali pomognu i drugi kada treba. Apartmani su im popunjeni. Zimi su redovita lovačka društva, posebno iz Italije, jer je i domaćin lovac. Osim neke klasične klijentele kao što su Nijemci i Talijani, ovaj bistro znaju posjetiti Amerikanci, Slovenci, Kinezi, Japanci...

Kao što je već spomenuto, obitelj se bavi i iznajmljivanjem apartmana. Apartman ima kategorizaciju tri zvjezdice i uređen je u tradicionalnom istarskom stilu. Apartman može primiti do osam osoba. Svaka etaža ima svoje kupatilo i klima uređaj. Boraveći u rustikalnom apartmanu i konobi gosti mogu uživati u kratkom putovanju

kroz bogatu povijest istarske svakodnevice. Okolina je idealna za vožnju biciklom i šetnju. U blizini je i more, udaljeno pola sata vožnje.

U Istri je bogata ponuda agroturizma, konkurencija je ogromna. Konoba Tomaž svojom dugogodišnjom tradicijom dobro konkurira na tržištu, no ima prostora za napredak. U neposrednoj blizini nalaze se razne konobe sa sličnom ponudom. U današnje vrijeme potrebno je razlikovati se od drugih i pružati drugačije proizvode i usluge kako bi opstali i konkurirali na tržištu. Predložila bi poboljšanje ponude u vidu smještaja, zatim oglašavanje putem raznih društvenih mreža zasigurno bi doprinijelo većoj prepoznatljivosti i privuklo bi potencijalne goste. Mjesta za napredak uvijek ima, promjene su dobrodošle ukoliko se želi ići u tom smjeru.

Većina gostiju koji posjećuju seosko imanje uglavnom dolazi iz urbanih sredina. Temeljno ograničenje za daljnji razvoj agroturizma u Istri su financijska sredstva, odnosno novi kapital za daljnja ulaganja. Radna snaga je također jedan od ograničavajućih faktora razvoja. Potrebno je educirati osobe koje se bave ili žele u budućnosti baviti agroturizmom, u specifičnim znanjima poput marketinga i osmišljavanja marketinških strategija te poznavanju procesa prijave EU projekata kako bi olakšali financiranje projekta.

ZAKLJUČAK

Istra se smatra glavnom turističkom destinacijom u Hrvatskoj, a broj turista i noćenja raste svake godine. To je zato što je Istra destinacija s brojnim prirodnim i društvenim atrakcijama koje privlače ljude svih dobnih skupina. Zbog svoje atraktivnosti, fizičko-geografskih obilježja i zastupljenosti raznovrsnih smještajnih kapaciteta, Istra je odlična osnova za razvoj alternativnih oblika turizma. Prepoznajući važnost razvoja selektivnih oblika turizma i ponude raznovrsne ponude kao alata za produljenje turističke sezone i privlačenje većeg broja turista u destinaciju, Turistička zajednica Istarske županije izradila je Master plan turizma Istarske županije 2015. - tijekom 2020. godine. Navedene su strategije, planovi i projekti koji se razvijaju za razvoj turističkih resursa Istre. Dokumentom se nastoji riješiti imidž destinacije koja se još uvijek naziva destinacijom sunca i mora zbog nedostatka marketinga i brendiranja destinacije. Istra u budućnosti može razvijati cjelogodišnji turizam, upravo zato što nudi selektivne oblike turizma bazirane na sadržajima dostupnima tijekom cijele godine.

Sa svojom blagom mediteranskom klimom, čistim morem i razvijenim gradovima uz obalu Istre, Istra je već desetljećima prepoznata kao idealna destinacija za ljetni turizam i iz godine u godinu sve popularnija. Regija koju otkrivaju strani gosti jer svoju turističku ponudu čine hoteli visokog standarda od najmanje tri ili četiri zvjezdice, bogati kulturnim sadržajima i raznim oblicima ljetnog turizma. Nadalje, regija ima bogatu gastronomsku povijesnu tradiciju, koju su stari stanovnici Istre razvili i prenijeli na svoje potomke u obliku učenja tradicionalnih vrijednosti, stvarajući tradicionalne gastronomske specijalitete ovog kraja. Još jedna od karakteristika Istre je širok izbor sorti vina, čisto djevičansko maslinovo ulje i drugi gastronomski specijaliteti. U Istri postoji mnogo ugostiteljskih objekata kao što su restorani, konobe, agroturizmi, rančevi koji su karakteristični za regiju.

Istarski turizam danas je postao najvažniji dio razvoja regije, do jučer je bio neatraktan i zanemaren, osim u sezoni kada su turistički proizvodi sunca i mora u izobilju. Zahvaljujući provođenju snažne marketinške kampanje i primjeni strategije razvoja zaboravljene istarske tradicije, učinili su je prepoznatljivim i atraktivnim turističkim proizvodom na domaćem i međunarodnom turističkom tržištu. Zbog izuzetno razvijene atraktivnosti istarske gastronomije i identiteta koji je stvorila u turističke svrhe, Istra je počela konkurirati na međunarodnom turističkom tržištu kao

gastronomska destinacija, razvijajući ovaj oblik selektivnog turizma u Istri kao specifičan dio turističkog proizvoda.

Istarska županija je turistička destinacija s dobrim turističkim resursima, dobro razvijenom prometnom infrastrukturom, dobrim imidžom i sigurnošću za goste. Daljnjim razvojem alternativnih oblika turizma, stvaranjem novih turističkih proizvoda, promidžbom, produljenjem turističke sezone i razvojem drugih gradova i općina, Istarska županija može postati omiljeno odredište turista.

LITERATURA

Popis knjiga

1. Blažević B., Turizam u gospodarskom sustavu, (Fakultet za turistički i hotelski menadžment, Opatija, 2007.)
2. P. Ružić, Ruralni turizam, Institut za poljoprivredu i turizam Poreč, Pula, 2005.
3. Pirjevec, B., Kesar O., Počela turizma, Zagreb, 2002., str. 5
4. Blažević I., Turizam Istre (Zagreb: Savez geografskih društava Hrvatske Zagreb,
5. V. Jadrešić, Janusovo lice turizma, Od masovnog do selektivno-održivog turizma, Plejada 2010.
6. Luković T., Nautički turizam hrvatske, Lučka uprava Dubrovnik, 2015.
7. Geić, S., Menadžment selektivnih oblika turizma, Sveučilište u Splitu, Split, 2011.
8. M. Dujmović, Kultura turizma, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Pula, 2014. Vodnjan,

Internet izvori

1. Državni zavod za statistiku, dostupno na: <https://podaci.dzs.hr/2021/hr/10191>
2. Institut za turizam (2019): TOMAS Hrvatska 2019 – stavovi i potrošnja turista u Hrvatskoj, dostupno na: <https://www.iztzg.hr/files/file/RADOVI/KNJIGE/TOMAS-Hrvatska-2019.pdf>
3. Hrvatska turistička zajednica (2021): Turizam u brojkama, prihodi od turizma, dostupno na: https://www.htz.hr/sites/default/files/202208/HTZ%20TUB%20HR_%202021.pdf

4. HTZ, Preferencija smještajnih kapaciteta u pojedinim klasterima prema ključnim emitivnim tržištima, dostupno na:
https://www.htz.hr/sites/default/files/202102/Preferencija%20smje%C5%A1tajnih%20kapaciteta%20u%20pojedinim%20klasterima_2018_0.pdf
5. Istra, prirodne atrakcije, dostupno na: <https://www.istra.hr/hr/dozivljaji/zelena-istra/prirodne-atrakcije/jedinstvene-igre-prirode-zasticeni-dijelovi>
6. Turistička zajednica Istarske županije (2014.) Master plan turizma Istarske županije 2015.-2025. Dostupno na:
[file:///C:/Users/PC/Downloads/Master_Plan_Turizma_Istarske_Zupanije_2015-2025%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/PC/Downloads/Master_Plan_Turizma_Istarske_Zupanije_2015-2025%20(1).pdf)
7. [Glas istre, Crkvene svečanosti, dostupno na: https://www.glasistre.hr/istra/2022/11/11/bogat-program-proslave-blagdana-svetog-maura-zastitnikagrada-poreca-829299](https://www.glasistre.hr/istra/2022/11/11/bogat-program-proslave-blagdana-svetog-maura-zastitnikagrada-poreca-829299)
8. Hrvatska katolička mreža, Kultura- Sveti Mauro, dostupno na:
<https://hkm.hr/kultura/sveti-mauro-zastitnik-porecke-katedrale-i-biskupije/>
9. Hrvatska puna života, ruralni turizam u Istri, dostupno na: <https://croatia.hr/hr-hr/ruralni-turizam/istra>
10. La casa di Matiki, Istarska kamena kuća Matiki, dostupno na: <https://www.matiki.com/galerija/>
11. Novak Yacht charter, popis marina u RH, dostupno na:
<https://charternovak.com/hr/informacije/popis-marina-u-hrvatskoj>
12. ACI MARINAS, ACI marina Pula, dostupno na:
<https://acimarinas.com/hr/marina/aci-pula/>
13. Istra, zdravstveni turizam, dostupno na:
<https://www.istra.hr/hr/dozivljaji/zdravlje-i-ljepota/zdravstveni-turizam>

14. Istra, Wellness hoteli, dostupno na: <https://www.istra.hr/hr/dozivljaji/zdravlje-i-lijepota/wellness-hoteli?page=3>
15. Valsabion, Medicinski turizam, dostupno na: <https://valsabbion.hr/hr/mythosSpa#medSpaFaceTreatments>
16. Mythos Medical spa, ponuda, dostupno na: <https://www.istra.hr/en/experience/health-and-wellness/health-tourism/mythos-medical-spa-boutique-hotel-valsabbion>
17. Župa Vodnjan, Sv. Blaž, dostupno na: <http://zupavodnjan.com/crkve/sveti-blaz#!>
18. Župna crkva svetog Blaža u Vodnjanu, dostupno na: <https://vodnjandignano.com/hr/sveti-blaz-vodnjan/stranica/67>
19. Župa Vodnjan, Sveta tijela, dostupno na: <http://zupavodnjan.com/sveta-tijela>
20. Istarska internetska enciklopedija, Istrapedia, dostupno na: <https://www.istrapedia.hr/en/natuknice /846/gastronomija>
21. Meneghetti, dostupno na: <https://meneghetti.hr/>
22. Istra, Meneghetti vina, dostupno na: <https://www.istra.hr/hr/gourmet/vino/vinari/meneghetti-vina>
23. Međunarodna plava zastava za plaže i marine, dostupno na: <https://www.lijepa-nasa.hr/plava-zastava/>
24. Istra ecoxperience, Sve eko iz Istre, dostupno na: <file:///C:/Users/PC/Downloads/istra-ecox-hr-en-2020-web.pdf>
25. Batana, Ekomuzej, dostupno na: <https://www.batana.org/hr/naslovna/>
26. Wikipedia, Ekomuzej Batana https://hr.wikipedia.org/wiki/Ekomuzej_batana
27. Ekomuzej Batana, Info točka o ekomuzeju, dostupno na: <https://www.batana.org/hr/ekomuzej-batana/info-tocka-o-ekomuzeju/>

28. Jedriličarski klub Delfin u Puli, dostupno na: <https://www.jkdelfin.hr/>
29. IstraSun, jedrenje, dostupno na: <https://www.istriasun.com/istra/jedrenje>
30. JK Delfin, regate, dostupno na: <https://www.jkdelfin.hr/>
31. Hrvatski tjedan motora, dostupno na: <https://www.croatiabikeweek.com/>
32. Tomažova konoba, obiteljski agroturizam, <https://tomaso.hr/hr/>

Zakoni

1. Zakon o turističkim zajednicama i promicanju Hrvatskog turizma, Narodne novine, br. 152, 2008.

POPIS TABLICA

NASLOV	STRANICA
Tablica 1. Motivi dolazaka turista u RH	9
Tablica 2. Prikaz prirodnih i društvenih atrakcija Istarske županije	20
Tablica 3. SWOT analiza Istarske županije kao turističke destinacije	46

POPIS SLIKA

NASLOV	STRANICA
Slika 1. Dolasci i noćenja turista u Istarskoj županiji tokom 2022. godine	11
Slika 2. Prihodi od turizma u RH	12
Slika 3. BDP RH u milijunima eura u 2020. i 2021. godini	13
Slika 4. Dolasci turista tokom 2018. godine prema vrstama smještajnih kapaciteta u Istarskoj županiji	18
Slika 5. Prikaz udjela vrsta smještajnih kapaciteta u ukupnom prometu Istarske županije	19
Slika 6. Procesija za blagdan Svetog Maura, zaštitnika grada Poreča	25
Slika 7. Ruralni turizam u Istri, kamena kuća u selu Matiki	28
Slika 8. ACI marina u Puli	30
Slika 9. Primjer medicinskog turizma: Mythos medical spa – Boutique Hotel Valsabion, Pješćana uvala (okolica grada Pule)	32
Slika 10. Župna crkva Sv. Blaža u Vodnjanu	35

Slika 11. Vinski hotel i vinarija Meneghetti	37
Slika 12. Ekomuzej Batana u Rovinju	40
Slika 13. Full moon regata u Puli	42
Slika 14. Croatia bike week- Hrvatski tjedan motora u Puli	44
Slika 15. Tomažova konoba, vlasnik Miro Vošten sa suprugom Marijom	49
Slika 16. Pršutarna iznad konobe	50

SAŽETAK

Selektivni turizam razvio se kao odgovor na masovni turizam i usmjeren je na ispunjavanje specifične želje i potrebe turista, odnosno privlači određene tržišne niše. Selektivni turizam također se može opisati kao turizam kojemu je cilj i glavna značajka diverzifikacija programa, osmišljene za prikaz velikog broja aktivnosti i sadržaja koje tura može ponuditi. U ovom radu su analizirani i opisani oblici selektivnog turizma koji su prisutni u turističkoj ponudi Istarske županije. Istarska županija jedna je od najvećih županija u Republici Hrvatskoj i jedna od turistički najrazvijenijih županija. Županija posjetiteljima nudi jednostavan pristup odredištima unutar svojih granica zračnim i pomorskim putem.

Turizam se u Istri počeo razvijati već u prvoj polovici 19. stoljeća, a s vremenom su se počeli javljati novi oblici turizma. Svaka destinacija u Istarskoj županiji nudi nekoliko oblika turističkih mogućnosti, bilo da se radi o kulturnom, sportskom, wellness, seoskom, ekološkom, nautičkom ili event turizmu. Otvoreni su novi turistički kapaciteti, stvoreni novi turistički proizvodi i usluge, a turistička djelatnost postigla je velike uspjehe. Razvoj ove grane koristi i lokalnoj zajednici i turistima. Analizirajući navedene opće turističke podatke o Istri, kao i izborne oblike turizma koji se nude u Istarskoj županiji, možemo zaključiti da regija ima veliki potencijal za daljnji razvoj navedenih oblika. Iako trenutno nema dovoljno razvijenih i dovoljno dobrih turističkih resursa, uz pomoć kulturnih, prirodnih i klimatskih obilježja ove regije, Istarska županija može razvijati razne oblike selektivnog turizma i nadjačati konkurenciju u turizmu.

SUMARRY

Selective tourism has developed as a response to mass tourism and is aimed at fulfilling the specific wishes and needs of tourists, i.e. attracting specific market niches. Selective tourism can also be described as tourism that aims to The main features of the diversification of quotes, designed to display the large number of Activities and contents that the tour can offer. This article will analyze and describe the forms of optional tourism present in the tourist offer of Istrian County. The County of Istria is one of the largest counties in the Republic of Croatia and one of the most developed counties for tourism. The county offers visitors easy access to destinations within its borders by air and sea.

Tourism in Istria began to develop already in the first half of the 19th century, and over time new forms of tourism began to appear. Every destination in the County of Istria offers several forms of tourism, whether it is cultural, sports, wellness, rural, ecological, nautical or event tourism. New tourist facilities were opened, new tourist products and services were created, and tourism activity achieved great success. The development of this branch benefits both the local community and tourists. Analyzing the aforementioned general tourist information about Istria, as well as the optional forms of tourism offered in the County of Istria, we can conclude that the region has great potential for further development of the aforementioned forms. Although currently there are not enough developed and good enough tourist resources, with the help of cultural, natural and climatic features of this region, Istrian County can develop various forms of selective tourism and become the strongest in tourism.